

КОРДОН

лінія безпеки

№8 2014

**43 ХВИЛИНИ:
НОРМАТИВ
НА ЖИТТЯ**

стор. 22

**«РЕСПУБЛІКИ»
ДАЮТЬ ДОБРО**

стор. 10

**УРОКИ ВІД
ПРОРОКІВ**

стор. 46

ІНШІ... ММ

**У «КУГУАРА»
ЗА ПАЗУХОЮ**

стор. 9

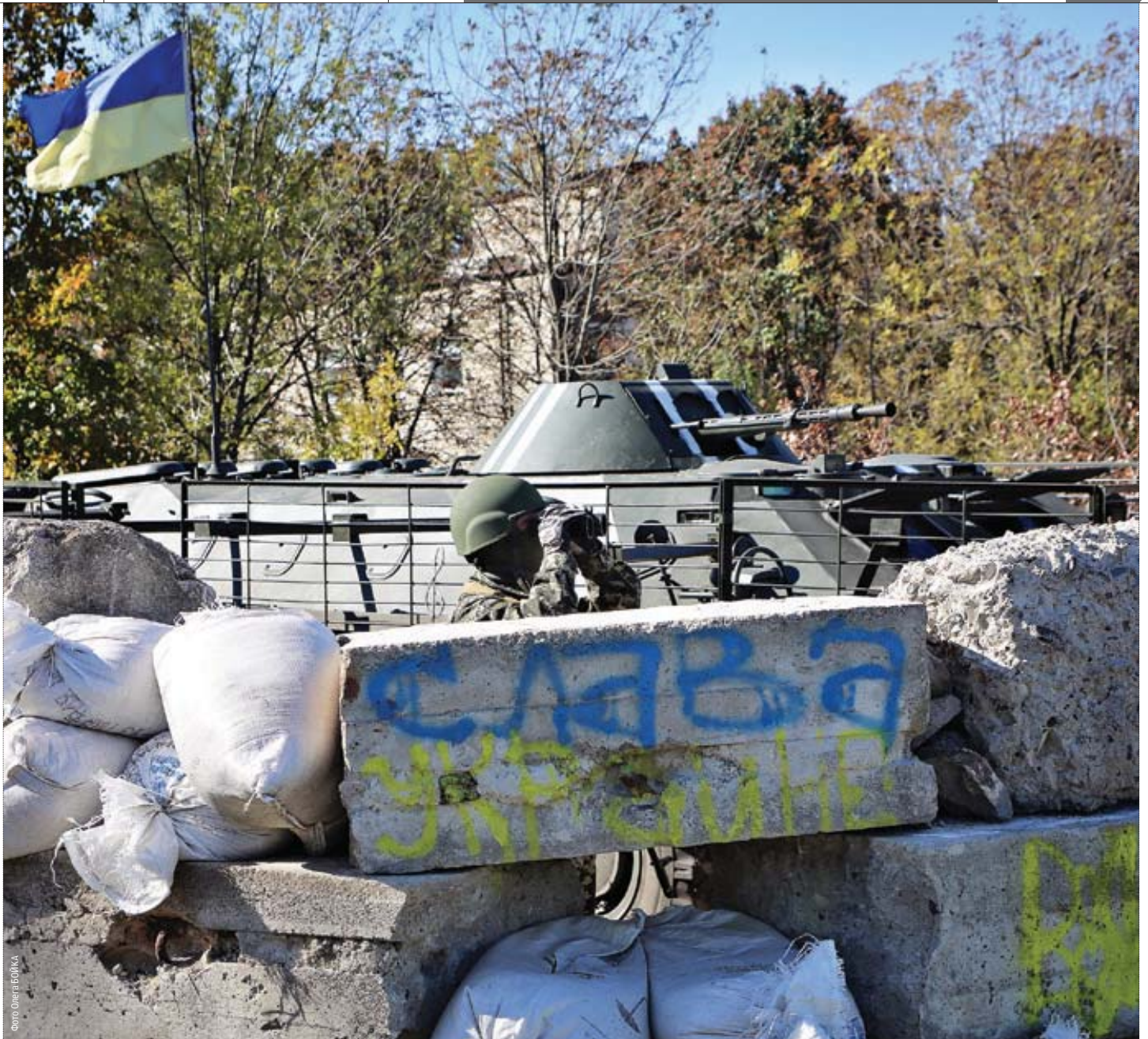

фото Олега БОЙКА

КОРДОН

Центральний друкований орган
Державної прикордонної служби України
№8 (98) 2014

ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР:

Микола ЗОРИК
E-mail: nigo@ukr.net

ЗАСТУПНИК ГОЛОВНОГО РЕДАКТОРА:

Дмитро СЛИВНИЙ
E-mail: sd-media@ukr.net

РЕДАКЦІЯ ВИСЛОВЛЮЄ ВДЯЧНІСТЬ ЗА ДОПОМОГУ У ПІДГОТОВЦІ НОМЕРА:

Валентині БОЖОК
Андрію ДЕМЧЕНКУ
Олегу СЛОБОДЯНУ
Павлу БОЧКОВОМУ

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ:

Тетяна ФІЛІПЕНКО
Наталія УСТЬЯНЦЕВА

ЛІТЕРАТУРНИЙ РЕДАКТОР:

Леся МЕДВЕДЕНКО

ДОДРУКОВА ПІДГОТОВКА:

ТОВ «Софія-А» ЛТД

ХУДОЖНЕ ОФОРМЛЕННЯ:

Людмила ДЬОМІНА

ДОДРУКОВА ПІДГОТОВКА:

ТОВ «Софія-А» ЛТД

Адреса редакції: 02099
м. Київ, вул. Ялтинська, 11
Тел./факс: (044) 566-43-30
E-mail: kordon@pvu.gov.ua

В журналі розмічені

ФОТОГРАФІЇ:

Олега БОЙКА
Сергія КОТЕЛЬНИКОВА
Валерія ОЛІЙНИКА
Дмитра СЛИВНОГО
Максима СОРОКИ
Олександра ТКАЧЕНКА
Олександра ЯКОВЕНКА

Виготовлено: ТОВ «Софія-А» ЛТД,
04053, м. Київ, вул. Обсерваторна, 12-Б.

Наклад: 2626 примірників.

Підписано до друку: 19.12.2014

Свідцтво про реєстрацію:
КВН№8070 від 28.10.2003.

Рукописи матеріалів, що не замовлялися редакцією, не редакуються та не повертаються. Думки авторів публікацій журналу не завжди збігаються з позицією редакції. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Деякі з фотографій не є прямими ілюстраціями до текстів. При використанні матеріалів посилання на журнал «Кордон» обов'язкове.

Підписний індекс: 48736

© «Кордон», 2014

На обкладинці фото Олега БОЙКА

40

50

32

4 форпост
БЕЗ ПОСТРІЛІВ

6 з перших вуст
НАШІ ПОЗИЦІЇ
ОБЛАДНАНІ НЕ
ЛИШЕ ДЛЯ СЛУЖБИ,
А Й ДЛЯ ОБОРОНИ

9 фактор
У «КУГУАРА»
ЗА ПАЗУХОЮ

10 лінія вогню
«РЕСПУБЛІКИ»
ДАЮТЬ ДОБРО

22 практика
43 ХВИЛИНИ:
НОРМАТИВ
НА ЖИТТЯ

32 долі людські
«СТАРТАП» КАРТИНА
НОВОГО ЖИТТЯ

36 у фокусі
МУСТАФА
ДЖЕМІЛЄВ:
«КРИМ ЗВІЛЬНИМО!»

40 арт
«МИ ЖИВИ!»

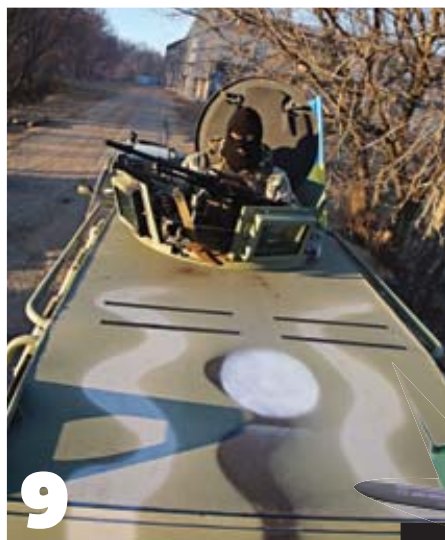
46 компетентно
ІНШІ ...МИ!

50 скарби нації
ДО ВИТОКІВ.
ДРЕВНІЙ КИЇВ

56 х-файли
УРОКИ ВІД
ПРОРОКІВ

4

9

22

10

56

БЕЗ ПОСТРІЛІВ

На виконання доручень Президента, уряду та волі народу України Державна прикордонна служба в межах своїх повноважень робить і робитиме все можливе для відновлення територіальної цілісності нашої держави та захисту її громадян. В грудні, в результаті проведення комплексу заходів, вдалося домогтися, що російські війська повністю вийшли за межі Херсонської області. Прикордонники повністю взяли під свій контроль півострів Ад та частину Арабатської стрілки і вийшли на адміністративну межу з тимчасово окупованою АР Крим.

Саме там Голова Державної прикордонної служби України генерал-лейтенант Віктор Назаренко перебував з робочою поїздкою 9 грудня. Очільник відомства перевіряв службу підрозділів та організації їх діяльності відповідно до завдань, визначених Президентом України.

Нагадаємо, що на цьому напрямку там залишалося три проблемні ділянки, на яких перебували військові РФ: частина півострова Ад (Чаплинський р-н), частина Чонгара (Генічеський р-н) та Арабатської стрілки. У цих трьох точках російські військові без жодного пострілу відійшли за адміністративну лінію Херсонської області, захоплену під час окупації Криму. Держприкордонслужба вже відновила контроль за цією територією.

Прикордонники повністю взяли під контроль півострів Ад та косу Арабатська стрілка в межах Херсонської області. Там виставлено блокпост та організовано службу. Переговори з російською стороною щодо повного відходу з півострова Чонгар тривають.

Прикордонники повністю взяли під контроль півострів Ад та косу Арабатська стрілка в межах Херсонської області. Там виставлено блокпост та організовано службу. Переговори з російською стороною щодо повного відходу з півострова Чонгар тривають.

14 грудня Президент України Петро Порошенко, проводячи нараду з керівниками силових відомств, позитивно відзначив участь Державної прикордонної служби, зокрема в частині проведення операції щодо відновлення контролю за Арабатською стрілкою, і зазначив, що чекає результатів на Чонгарі. **Кожний кілометр української землі, підкреслив Глава держави, надзвичайно важливий для України. Перенесення межі контрольованої території більш як на вісім кілометрів фактично дозволило демілітаризувати Арабатську стрілку.**

НАШІ ПОЗИЦІЇ ОБЛАДНАНІ НЕ ЛИШЕ ДЛЯ СЛУЖБИ, А Й ДЛЯ ОБОРОНИ

Перед своєю робочою поїздкою до Херсонської області Голова Держприкордонслужби України генерал-лейтенант Віктор Назаренко дав інтерв'ю одному із провідних інформагентств країни. Декілька його відповідей на запитання журналістів ми пропонуємо до вашої уваги.

– Вікторе Олександровичу, як проходить облаштування адміністративного кордону на сході України? З якими проблемами доводиться стикатися?

– На східному напрямку в нас немає адміністративного кордону, там проходить державний кордон з Російською Федерацією. Ситуація на цій ділянці залишається напруженою, практично щодня наші наряди фіксують факти повітряної розвідки як за допомогою безпілотних літальних апаратів, так і

вертольотів та літаків країни-сусіда. Нам також відомо про переміщення груп озброєних осіб, бойової техніки на підконтрольних терористам територіях. Періодично там здійснюється ротація особового складу, перегрупування сил і засобів.

Сьогодні у нас є тимчасово окупована територія – це Автономна Республіка Крим, і там, між півостровом та Херсонською областю, проходить адміністративна межа. Прикордонники виконують завдання внутрішнього контролю на обох напрямках – на адміністра-

тивному кордоні з Кримом та в зоні розмежування бойових дій в Луганській і Донецькій областях. Вздовж лінії бойових дій здійснюються специфічні завдання з контролю за переміщенням транспортних засобів, вантажів, які прямують як в зону АТО, так і в зворотному напрямку. Хочу наголосити, це тимчасова необхідність, викликана тією ситуацією, яка існує на сьогодні. Але про переміщення лінії держкордону не йдеться.

Щодо дій, які ми виконуємо вздовж лінії бойових дій, то головне – забезпечити мирних громадян від проникнення і переміщення з тимчасово не контрольованої території злочинних елементів, зброї, засобів диверсії, в межах наших повноважень запобігти поширенню дестабілізаційної зони. Всі заходи здійснюються відповідно до мирного плану Президента України при взаємодії з Міноборони, СБУ та іншими правоохоронними органами.

На сьогодні вже обладнано 13 пунктів контролю – 12 автомобільних і один залізничний. Вони розміщені на основних автомобільних та залізничних магістралях вздовж лінії бойових зіткнень на Донбасі. Плануємо розгорнути ще п'ять таких пунктів, але поки що в місцях їх розташування або ж повністю зруйнована інфраструктура, або постійно проводяться обстріли, тому немає можливості здійснювати контроль. Між цими пунктами організовано службу прикордонних нарядів, здійснюються рейди, ведеться розвідка, в тому числі у взаємодії з іншими силовими структурами під керівництвом штабу АТО.

Тільки за два місяці вздовж лінії бойових зіткнень у трьох випадках виявлено тайники з боєприпасами та обладнані позиції, вилучено понад 6 200 боєприпасів, у тому числі 256 гранат, виявлено 83 громадянина, причетних до незаконних збройних формувань.

Що стосується результатів роботи наших підрозділів, то вони підтверджують правильність такого рішення. Тільки за два місяці вздовж лінії бойових зіткнень у трьох випадках виявлено тайники з боєприпасами та обладнані позиції, вилучено понад 6 200 боєприпасів, у тому числі 256 гранат, виявлено 83 громадянина, причетних до незаконних збройних формувань. Крім того, попереджено незаконне переміщення майже 250 т м'ясопродуктів, 3 тис. т вугілля, 11 000 т паливно-мастильних матеріалів, близько 7 тис. літрів лікерогорілчаних виробів та інших товарів. Практично, у всіх випадках вантажі переміщувалися без належно оформлених документів або ж мали документи, видані незаконними «міністерствами» і «управліннями» підконтрольних бойовикам територій.

– Як можна оцінити ситуацію, що склалася на адміністративному кордоні з Кримом? Які основні порушення фіксують прикордонники?

– На сьогодні на адміністративному кордоні Херсонської області з АР Крим функціонують три автомобільні та чотири залізничні пункти контролю. Свої функції прикордонники виконують у тісній взаємодії з МВС, СБУ та Збройними силами. Основні види правопорушень – це спроби перетнути адмінкордон за недійсними документами, провезти боєприпаси, гроші й товар, приховавши їх від прикордонно-митного контролю. Нині наші позиції обладнані не лише для служби, а й для оборони.

– З боку правозахисників пролунало чимало звинувачень щодо незаконних дій прикордонників, які безпідставно відмовляють у в'їзді з Криму на материкову Україну. Як Ви прокоментуєте такі заяви?

– Скарги були, і не лише від правозахисників. Вони надходять на телефони довіри і від звичайних громадян, які перетинають цю ділянку. Ми не збираємося втікати від проблем чи заперечувати їх існування. Сьогодні у підрозділах на цьому напрямку продовжує працювати група офіцерів адміністрації, яка не тільки перевіряє факти порушень з боку нашого персоналу, а й допомагає командуванню в організації служби, здійснює ротацию особового складу.

Ми створили кілька комунікаційних платформ, які допомагають нам, по-перше, отримувати повну інформацію про реальну ситуацію на кордоні, по-друге, більш якісно та оперативно реагувати на проблеми. Вже діють такі платформи з представниками

Меджлісу кримськотатарського народу, Гельсінської групи, пересічними громадянами, з якими ми активно спілкуємося через телефони «гарячої лінії».

Щодо співпраці з Меджлісом кримськотатарського народу, то ми організували комунікацію як з його керівництвом у Києві, так і безпосередньо на місцях. Сьогодні ми близькі до завершення формування «народної дружини» для спільного патрулювання та роботи в пунктах пропуску. Розглядаються питання створення необхідної інфраструктури.

Співпраця з правозахисниками Гельсінської групи наповнена конкретним змістом. Вже проведено кілька зустрічей, результатом яких є багато хороших пропозицій. Спільна група напрацювала вісім основних блоків першочергових питань і розпочала підготовку «дорожньої карти» щодо їх вирішення. В плані і розробка пропозицій з удосконалення законодавства, спільні тренінги для персоналу Азово-Чорноморського регіонального управління та багато інших корисних ініціатив.

Ми бачимо проблеми і будемо їх вирішувати, тим більше на такому стратегічному напрямку. І хочу вас запевнити, що Держприкордонслужба не приховуватиме жодного факту правопорушень. За кожним з них будемо приймати відповідне рішення.

– Наскільки дієвими сьогодні є контакти між прикордонними відомствами України і РФ? Адже в Мілані президенти обох держав домовилися про консультації... Це дало результат?

– До загострення військово-політичної ситуації у нас були непогані робочі відносини з російськими прикордонниками. На жаль, агресивна позиція сусідньої країни внесла негативні корективи. Сьогодні контакти підтримуються практично лише на рівні листування і необхідних переговорів. При цьому російська сторона продовжує заперечувати факти збройних зіткнень на кордоні та переміщення з боку Росії техніки, озброєння і людей.

Наші сусіди намагаються схилити нас до того, щоб по проблематиці на не підконтрольних Україні територіях ми спілкувалися на рівні МЗС, хоча маємо відповідні міждержавні угоди і зобов'язані діяти в їх рамках.

Щодо доручення Президента України. Так, ми зустрічалися з представниками прикордонної служби ФСБ РФ. Я зустрічався з в.о. свого візаві. Зустріч відбулася 30 жовтня в пункті пропуску «Гоптівка», тривала вона кілька годин і проходила досить складно. Обговорювалися питання можливої організації спільного контролю в декількох пунктах пропуску, спільного патрулювання, низка інших проблем. Незважаючи на високий градус перемовин, нам вдалося внести в протокол і запропонувати «дорожню карту» вирішення цього питання, вийти на принципові моменти, за якими могли б рухатися далі. У деталі заглиблюватися не буду, оскільки зараз важливо довести справу до логічного завершення. Ми продовжуємо активно працювати і будемо аргументовано, в рамках чинних домовленостей, змушувати наших колег виконувати відповідні зобов'язання. В цьому питанні у мене є оптимізм.

Нині українська міжвідомча група в складі прикордонників та митників знаходиться в російському пункті пропуску «Донецьк». Нещодавно ми здійснили ротацию особового складу. І хоча люди перебувають у складних побутових умовах, під постійним психологічним тиском, це вже певний крок до вирішення питання щодо запровадження спільного контролю в пунктах пропуску й на інших ділянках. **к**

ОКСАНА ТОРОП

У «КУГУАРА» ЗА ПАЗУХОЮ

Нещодавно прикордонні підрозділи в зоні АТО були підсилені спеціальними бронемашинами «Кугуар», які мають підвищений рівень безпеки, оскільки можуть захистити особовий склад від ураження стрілецькою зброєю.

Так, у районі населеного пункту «Трьохізбенка» на ділянці Луганського загону прикордонники на «Кугуарі» потрапили під обстріл зі 7,62-мм зброї з боку укріплень на підконтрольній бойовикам території. В результаті салон, в якому розміщувався особовий склад, залишився неушкодженим.

Інший випадок, коли поблизу кордону на Луганщині прикордон-

ники, фахівці СБУ, МВС та ЗСУ під час розвідки виявили на напрямку Колесниківка (Україна) – Манюцький (РФ) диверсійно-розвідувальну групу противника. Під час бою наші силовики завдали ворогові поразки й змусили його відступити. В сутичці один вояк ЗСУ дістав поранення і для його евакуації прибув прикордонний наряд на «Кугуарі», що використовувався в групі прикриття. На зворотньо-

му шляху бронемашина підірвалася на вибуховому пристрої. І хоча внаслідок цього вона була понівечена, її броня врятувала життя людей.

Сьогодні Державна прикордонна служба вивчає можливість придбання й інших новітніх зразків броньованої техніки, яка б дозволила не лише ефективніше виконувати бойові завдання, а й гарантувала надійний захист її персоналу. [k](#)

«РЕСПУБЛІКИ» ДАЮТЬ ДОБРО

Немає нічого постійнішого, аніж тимчасове. З огляду на ситуацію на східному кордоні України та у контрольованих силами АТО районах ця приказка дедалі більше асоціюється зі щоденною службою та обороною позицій прикордонників на сході. На виконання Мирного плану Президента України «зелені кашкети» здійснюють заходи з облаштування смуги безпеки вздовж лінії бойових зіткнень у межах Донецької та Луганської областей, проводять режимні дії на контрольованих підрозділами АТО територіях. Зокрема, на основних автомобільних шляхах облаштовуються контрольні пункти в'їзду/виїзду, на яких здійснюється перевірка паспортних документів та огляд транспортних засобів. На ділянках між новоствореними пунктами контролю прикордонні наряди забезпечують патрулювання з метою виявлення розвідувально-диверсійних груп. Також прикордонники налагодили гнучку взаємодію з підрозділами ЗС України та правоохоронними органами.

Все це, звичайно ж, тимчасове, вимушене, однак за цих умов – цілком дієве, особливо у питаннях протидії ворожим диверсантам та незаконному переміщенню товарів, які терористичні угруповання намагаються відправляти до інших областей України за саморобними товаросупровідними документами. На що вони сподіваються? Прикордонники ж, зі свого боку, лише посилюють контроль.

16 ЖОВТНЯ

Близько трьохсот прикордонників, які обороняли державні рубежі на сході України, повернулися до Львова в рамках планової ротації. Охоронців рубежу, які упродовж двох місяців несли службу в складі об'єднаної мотоманевреної групи на Луганщині, зустрічали на залізничному вокзалі міста. Привітати з поверненням героїв-

прикордонників прийшли рідні та близькі, командування Західного регіонального управління, товариші по службі та чимало небайдужих громадян.

Тим часом на східному рубежі зафіксовано два випадки застосування безпілотників поблизу Маріуполя. Літальні апарати виявлено в районі н.п. Сартана та Велика Новосілка.

17 ЖОВТНЯ

Ще два безпілотники зафіксовано поблизу н.п. Широкіне і Сартана. Бойовики не припиняють розвідувальні та диверсійні заходи. Зокрема, поблизу Сартани за допомогою оптичних приладів виявлено двох осіб зі зброєю, які спостерігали у бінокль за прикордонними підрозділами. Прикордонники здійснили обстріл невідомих, а згодом виявили їхні облаштовані для спостереження позиції.

18 ЖОВТНЯ

Доба минула без обстрілів, бойових зіткнень та нападів на підрозділи Держприкордонслужби з боку збройних бандформувань. Не порушував ворог і повітряний простір України, лише о 22.20 на ділянці відповідальності відділу «Сартана» Донецького загону прикордонний наряд виявив проліт одного БПЛА у напрямку Маріуполь – Комінтерново.

19 ЖОВТНЯ

Диверсійно-розвідувальна група у складі 14 озброєних осіб намагалася потрапити на територію України на ділянці ВПС «Красна Талівка» (Луганська обл.). Українські прикордонники завадили зловмисникам, відкривши вогонь, однак група не вступила у бойове зіткнення, а повернулася на територію Росії. ЗС РФ продовжують використовувати БПЛА для здійснення повітряної розвідки. Зафіксовано шість випадків застосування безпілотників поблизу Маріуполя та в контрольованих районах на Донеччині – в районі н.п. Сартана, Велика Новосілка та Курахово.

20 ЖОВТНЯ

Незаконні збройні формування продовжують «бавитися у літачки». Прикордонники зафіксували чотири випадки застосування безпілотників поблизу Маріуполя та на адміністративному кордоні з тимчасово окупованим Кримом. Літальні апарати здійснювали повітряну розвідку в районі н.п. Ялта, що поблизу Маріуполя, а також на ділянці ВПС «Червоний Чабан» на Херсонщині.

21 ЖОВТНЯ

Тенденція активного застосування ворогом БПЛА залишається незмінною. Прикордонники знову зафіксували безпілотник на адміністративному кордоні з тимчасово окупованим Кримом. Разом з тим, на одному із блокпостів поблизу Маріуполя прикордонний наряд затримав двох громадян України, які перевозили вантажівкою «Мерседес» велику кількість побутової техніки – переважно пральні машини, мікрохвильові печі, комп'ютери та принтери. Товар везли у Маріуполь з метою незаконної реалізації. Під час перевірки чоловіки надали «дозвіл» на вивезення техніки, підписаний нібито керівником самопроголошеної ДНР О. Захарченком.

22 ЖОВТНЯ

ПРИКОРДОННИКИ ЗАФІКСУВАЛИ ПОЛІТ МІ-8 ЗС РФ ВЗДОВЖ ЛІНІЇ ДЕРЖАВНОГО КОРДОНУ З БОКУ РОСІЇ БЕЗ ПОРУШЕННЯ ПОВІТРЯНОГО ПРОСТОРУ УКРАЇНИ НАВПРОТИ ДІЛЯНОК ВПС «МАРКІВКА», «МІЛОВЕ» ТА «БІЛОЛУЦЬК» ЛУГАНСЬКОГО ЗАГОНУ. ВВЕЧЕРІ НА ДІЛЯНЦІ ВІДДІЛУ «САРТАНА» ДОНЕЦЬКОГО ЗАГОНУ ЗАФІКСОВАНО ПРОЛІТ БПЛА У НАПРЯМКУ Н.П. КОМІНТЕРНОВЕ.

24 ЖОВТНЯ

Поряд із регулярними обстрілами сил АТО спостерігається активізація снайперських груп незаконних збройних формувань. Так, о 15:50 прикордонний наряд відділу «Станично-Луганське», який ніс службу на висоті в районі н.п. Колесниківка, зазнав обстрілу снайпером із сусідньої висоти. Постраждалих серед персоналу немає.

О 18:58 наряд ВПС «Красна Талівка» Луганського загону спостерігав в районі н.п. Благовіщенка (РФ) проліт на висоті до 2 км БПЛА. Також о 19:25 прикордонники відділу «Станично-Луганське» виявили

23 ЖОВТНЯ

Авіація РФ продовжує ведення повітряної розвідки на кордоні. Не порушуючи повітряного простору України, МІ-8 ЗС РФ пройшов вздовж лінії державного рубежу навпроти ділянок ВПС «Грськ», «Вороб'ївка» та «Семєнівка» Чернігівського загону.

проліт безпілотника в районі н.п. Можаявка (РФ). В обох випадках порушення повітряного простору України не було.

Почастішали спроби виїзду терористів за межі зони АТО, здебільшого злочинці намагаються вивезти зброю. Так, о 14:30 в пункті контролю «Нелипівка» (Донецька обл.) прикордонний наряд виявив у легковику «Деу» (водій – громадянин України) гранату РГД із запалом УЗРГМ, 40-мм гранату ВОГ 25 та радіостанцію «Кенвуд». Водія разом з виявленими гранатами та радіостанцією передано співробітникам міліції.

Почастішали спроби виїзду терористів за межі зони АТО, здебільшого злочинці намагаються вивезти зброю.

25

ЖОВТНЯ

У ході проведення розвідувально-пошукових заходів прикордонники спільно із взаємодіючим підрозділом ЗСУ виявили схованку диверсійної групи бойовиків у районі н.п. Камишине (Луганська обл.). Тут бойовики готувалися до терористичного акту. Подальші пошукові заходи дали можливість виявити дві розтяжки гранат та дві протипіхотні міни, які були встановлені вздовж польової дороги. Стосовно ворожої повітряної розвідки – прикордонники зафіксували шість випадків застосування БПЛА в районі н.п. Сартана, над акваторією порту «Маріуполь» та на ділянці ВПС «Червоний Чабан» на Херсонщині.

26 ЖОВТНЯ

Увесь персонал Державної прикордонної служби України отримав можливість взяти участь у голосуванні під час позачергових виборів до Верховної Ради України. Виконати свій конституційний обов'язок мали змогу не лише прикордонники, які безпосередньо несуть службу на державному кордоні, а й ті, хто знаходиться на лікуванні. Загалом доба минула без бойових зіткнень прикордонних підрозділів із незаконними збройними формуваннями. Три російські БПЛА зафіксовано в районі н.п. Сартана (Донецька обл.), Трьохізбенка та Новоайдар (Луганська обл.).

27 ЖОВТНЯ

Цього дня зафіксовано п'ять випадків застосування противником безпілотників. Літальні апарати збирали розвіддані в районі н.п. Сартана та Курахове (Донецька обл.), а також на ділянці ВПС «Красна Талівка» (Луганська обл.).

28 ЖОВТНЯ

ДНРівський артилерист не пройшов контрольний пост «Максимільянівка» (Донецька обл.). Прикордонники затримали громадянина України, у якого виявили посвідчення так званої ДНР з позначками «самооборона» та «артилерія». Також на одному з контрольних постів поблизу Маріуполя виявлено автомобіль Daewoo Lanos, в багажнику якого знайшли другий комплект реєстраційних номерів, а в салоні автомобіля – 10 тис. доларів США. Фільтраційні заходи довели зв'язок водія – громадянина України з незаконними збройними формуваннями, що діють у Донецькій області.

Мі-24 ЗС РФ здійснив проліт вздовж лінії держкордону без порушення повітряного простору України навпроти ділянки ВПС «Мілове», а російський Мі-8 прикордонники виявили навпроти ділянки відділу «Білолуцьк» Луганського загону. Крім того, зафіксовано два випадки застосування незаконними збройними формуваннями безпілотників. Літальні апарати були виявлені в районі н.п. Сартана (Донецька обл.), а також на ділянці ВПС «Червоний Чабан».

29 ЖОВТНЯ

Двох вояків бандформувань затримали прикордонники на контрольному посту «Суха Балка». Під час перевірки в одного з них виявлено посвідчення співробітника ДАІ з позначками так званої ДНР, в іншого – документи з відмітками про чергування на блокпостах, розташованих на підконтрольних бойовиками тери-

торіях. Обоє затриманих – громадяни України, мешканці Донецької області. Ще трьох підозрілих осіб виявив наряд «Станично-Луганського». Помітивши прикордонників, вони почали втікати. Затримати вдалося одного. Під час обшуку в нього виявили гранату РГД-5 із вкрученим запалом. Затриманого передано взаємодіючим правоохоронним органам.

Цього дня чотири ворожі безпілотники працювали в районі н.п. Сартана, Курахове та Благодатне (Донецька обл.).

30 ЖОВТНЯ

Незмінним об'єктом уваги повітряної розвідки противника залишаються н.п. Сартана та Велика Новосілка Донецької області. Ще один безпілотний літальний апарат виявлено на придністровському сегменті українсько-молдовської ділянки кордону поблизу н.п. Садове Одеської області.

31 ЖОВТНЯ

МІ-8 ЗС РФ знову «моніторив» лінію державного кордону навпроти ділянок відділів прикордонної служби «Гірськ», «Вороб'ївка», «Семенівка» та «Грем'яч» Чернігівського загону. Повітряного простору України вертоліт не порушував. Неподалік н.п. Сартана виявлено роботу двох безпілотників.

2 ЛИСТОПАДА

З 06:30 до 06:55 російська сторона, порушуючи міждержавні домовленості, здійснила переміщення в Україну через пункт пропуску «Донецьк» (РФ) 32 автомобілі чергового так званого гуманітарного конвою. Українська міжвідомча група, яка тимчасово перебуває у цьому пункті пропуску, участі в оформленні вантажу не брала, оскільки відповідної ноти чи офіційного повідомлення від російської сторони не отримувала. Про це ДПСУ в межах компетенції встановленим порядком повідомила Прикордонну службу ФСБ РФ.

Того ж дня російські літаки-розвідники Су-24 виконували польоти над акваторією Азовського моря та Керченською протокою. Окрім того, виявлено використання ЗС РФ літака ІЛ-20 для проведення радіоелектронної розвідки над акваторією Чорного моря та поблизу острова Зміїний. Тим часом на морській ділянці державного кордону прикордонники одного з катерів МО ДПСУ відкрили попереджувальний вогонь з метою зупинення та огляду двох човнів типу «Амур», які не реагували на сигнали та на великій швидкості рухалися в бік моря від порту «Маріуполь». Плавзасоби таки вдалося зупинити, після чого прикордонники виконали необхідні процедури огляду та документального оформлення правопорушення.

Неподалік н.п. Піски (Донецька обл.) було зупинено автомобіль «ВАЗ» без номерних знаків. Двоє громадян виявилися військовослужбовцями ЗС РФ. Їхні військові квитки прикордонники виявили під час огляду автомобіля та перевірки документів. Затриманих передано співробітникам СБУ.

1 ЛИСТОПАДА

У Луганській області спостерігається активна підготовка бойовиків до провокаційних дій. Зі Свердловська та Червонопартизанська в напрямку Луганська перемістилася група озброєних осіб у кількості близько 80 чоловік. Половина з них – у цивільному одязі. Група їхала двома автобусами та двома автомобілями «ГАЗ» із символікою Державної прикордонної служби України. Крім того, стало відомо, що на Луганську трикотажну фабрику фірми «Лутрі» надійшло велике замовлення на виготовлення української військової форми.

Тим часом на контрольному посту «Перекоп» (РФ), що знаходиться на адміністративному кордоні з окупованим Кримом, невідомі особи у цивільному одязі здійснюють опитування водіїв транспортних засобів, які перетинають адміністративний кордон, на предмет отримання інформації про розташування сил і засобів (техніки) підрозділів ЗСУ та ДПСУ. Також на цій ділянці виявлено мікроавтобус радіолокаційної розвідки, який, ймовірно, застосовувався як для створення радіоперешкод, так і керування БПЛА.

3 ЛИСТОПАДА

Підрозділи Держприкордонслужби, які здійснюють контроль смуги безпеки вздовж лінії бойових зіткнень, розпочали спеціальні заходи з протидії незаконному переміщенню товарів у зоні АТО. Зокрема, в пункті контролю «Миколаївка» у чотирьох вантажних автомобілях виявлено вантаж свинини охолодженої вагою 21 000 кг. Під час перевірки було встановлено, що фактична вага м'ясопродуктів становить 26 500 кг. Достовірність супровідних документів також викликала сумнів, тож їх віддали на перевірку правоохоронним органам.

Інший прикордонний наряд на алчевському напрямку виявив у автомобілі «Фольксваген» вантаж свинини вагою 1960 кг та 816 кг субпродуктів. Походження товару та достовірність супровідних документів з'ясують взаємодіючі правоохоронні органи.

4 Листопада

З 07:25 до 07:45 десять автомашин чергового так званого гуманітарного конвою заїхали в Україну через пункт пропуску «Донецьк» (РФ) з порушенням міжнародних та міждержавних домовленостей. Українська міжвідомча група, яка тимчасово перебуває в пункті пропуску «Донецьк» (РФ), участі в оформленні вантажу не брала, знову ж таки через відсутність офіційного повідомлення від російської сторони.

ЗС РФ і терористи продовжують активне використання БПЛА для ведення повітряної розвідки. О 04:12 зафіксовано політ одного безпілотної на напрямку Новосі-

ка – Новотроїцьке. Над позиціями підрозділів ДПСУ в Маріуполі з'явилося одразу три БПЛА, які потім розійшлися у різних напрямках. Також вони були помічені поблизу н.п. Сартана та на ділянці ВПС «Трьохізбенка». Водночас моніторингова група ОБСЄ здійснила повітряний моніторинг ситуації на кордоні з використанням БПЛА за маршрутом Сартана – Новоазовськ.

А неподалік н.п. Олександрово-Шультине (Біла Гора) прикордонники затримали «бісового» терориста. Під час перевірки маршрутного автобуса з Горлівки наряд виявив мешканця Дніпропетровська, який є учасником терористичного угруповання Безлера. Його було затримано та передано співробітникам МВС України.

5 Листопада

Шість безпілотних літальних апаратів та один вертоліт, які вели розвідку позицій українських силовиків, виявлено над Маріуполем та його околицями, а також на лінії адміністративного кордону з тимчасово окупованим Кримом – ділянка ВПС «Червоний Чабан».

7 Листопада

Напад групи озброєних осіб відбито. Поблизу Благодатного (Волноваський р-н, Донецька обл.) опівночі за допомогою тепловізора виявлено групу озброєних осіб у кількості 12 осіб, які наближалися до місця несення служби наряду.

Прикордонники здійснили декілька попереджувальних пострілів, але група продовжувала рух і тим самим викликала вогонь на ураження. Після цього противник відступив. Стосовно контролю в смузі безпеки вздовж лінії бойових зіткнень, то поблизу н.п. Суха Балка (Донецька обл.) прикордонний наряд виявив неподалік укра-

їнського блокпоста схованку з боеприпасами, а саме гранатами та патронами до стрілецької зброї (дві гранати та близько 150 боеприпасів). Поблизу н.п. Курахово (Донецька обл.) під час патрулювання охоронці кордону знайшли два 152-мм артилерійські снаряди.

6 Листопада

Поблизу н.п. Благодатний, що на Донеччині, прикордонний наряд виявив неподалік українського блокпоста підготовлену позицію для спостереження та шховок із системою реактивного вогню «Шмель» російського виробництва.

Державна прикордонна служба продовжує протидіяти незаконному переміщенню осіб та вантажу в зону та із зони АТО. Так, під час перевірки автомобіля з трьома пасажирами, які прямували з Горлівки, прикордонники звернули увагу на одного з чоловіків. Під час подальших заходів було встановлено, що громадянин є колишнім співробітником МВС України, який активно допомагає незаконним збройним форму-

ванням – власним автомобілем переміщує зброю та боеприпаси, бере участь у бойових діях.

Поблизу н.п. Селидове при виїзді з підконтрольних бойовикам територій прикордонники зупинили вантажівку із 18 т вугілля. Супровідні документи були затверджені недійсною печаткою незаконного «Міністерства доходів і зборів ДНР». Вантаж та транспортний засіб передано співробітникам МВС. У чотирьох інших випадках прикордонники запобігли незаконному переміщенню 14,5 т м'яса та м'ясопродуктів, 5 т сала та 864 пляшок горілки. Товар передано фіскальним та правоохоронним органам України.

На ділянці ВПС «Червоний Чабан» (Херсонська обл.) зафіксовано проліт одного БПЛА, який перетнув адміністративний кордон з території тимчасово окупованого Криму до материкової частини України.

8 Листопада

Вранці наряд ВПС «Красна Талівка» потрапив на розтяжку з гранатою РГД-5. Прикордонники отримали поранення. Поблизу н.п. Миколаївка у двох вантажних автомобілях охоронці рубежу виявили майже 25 т м'ясопродуктів без відповідних супровідних документів. Транспортні засоби разом з вантажем передано співробітникам МВС.

За добу прикордонники двічі виявляли роботу ворожих безпілотників, а навпроти ділянки ВПС «Червоний Чабан» зафіксовано проліт вздовж адміністративного кордону з тимчасово окупованим Кримом російського Мі-8, а через деякий час – двох бойових вертольотів Ка-52.

На трасі Донецьк – Артемівськ під час перевірки документів пасажирів рейсового автобуса затримано водія, громадянина України, причетного до сепаратизму. За наявною інформацією, він входив до складу угруповання Біляєва, який зараз є «міністром транспорту» в так званій ЛНР. Затриманого передано співробітникам МВС. А поблизу Артемівська в двох вантажних автомобілях виявлено 24 т м'ясопродуктів без відповідних супровідних документів. Транспортні засоби разом з вантажем передано співробітникам МВС.

Цього дня зафіксовано роботу одного БПЛА поблизу Маріуполя.

10 Листопада

Дві вантажівки «Сканія» з 42 т вугілля не пройшли контрольний пункт «Курахово» (Донецька обл.). Супровідні документи виявилися недійсними, оскільки були видані представниками так званої ДНР. Крім того, в пункті контролю «Городище» (Луганська обл.) прикордонники виявили більше 10 т м'ясопродуктів без відповідних документів. Транспортний засіб разом з вантажем передано співробітникам МВС.

Зафіксовано розвідполіт одного БПЛА над ділянкою ВПС «Сартана» (Донецька обл.). Зростає кількість бронетехніки навпроти ділянок відповідальності оперативно-бойових прикордонних комендатур. Зокрема, на південно-західній околиці н.п. Оленівка поблизу блокпоста терористів так званої ДНР. Також зосередження бронетехніки зафіксовано на північній околиці н.п. Докучаєвськ.

11 Листопада

О 17:25 спільний наряд прикордонників та військовослужбовців ЗСУ під час патрулювання н.п. Станично-Луганське в районі центральної районної лікарні потрапив у засідку і прийняв бій. Втрат серед українських силовиків немає. Бойовики змушені були відступити. Вживаються заходи щодо зачистки району від терористів. На одному з контрольних пунктів в'їзду/виїзду затримано автомобіль з двома громадянами України, які підозрюються в терористичній діяльності на території Луганської області.

О 17:55 прикордонний наряд зафіксував політ БПЛА на висоті до 1 км на напрямку Маріуполь – Павлополь – Маріуполь.

12 Листопада

Близько 09:00 терористи здійснили обстріл з автоматичної стрілецької зброї одного із прикордонних блокпостів поблизу Маріуполя. Вогонь вели з ближньої лісосмуги. Прикордонники одразу відкрили вогонь у відповідь і відбили напад. Один прикордонник отримав поранення, його оперативно доставили до лікарні. Для зачистки району на місце виїхала додаткова група бронетехніки.

О 18:10 на околиці н.п. Мілове (Луганська обл.) поблизу кордону терористи здійснили обстріл

прикордонного наряду з ГП-25. Прикордонники відповіли вогнем і відбили атаку. Жоден військовослужбовець не постраждав. Ще одна спроба обстрілу прикордонного наряду сталася о 22:05 неподалік н.п. Курахово, що в Донецькій області. Нападники використовували автоматичну стрілецьку зброю.

Прикордонні наряди двічі фіксували польоти БПЛА. Один з них – на напрямку Маріуполь – Павлополь, інший – в районі н.п. Докучаєвськ.

На одному з контрольних постів у Донецькій області прикордонники затримали підозрюваного в організації незаконного референдуму 11 травня 2014 року на сході України. Чоловіка передано співробітникам МВС.

13 Листопада

Невідомі відкрили вогонь з автоматичної зброї у бік прикордонників, які несуть службу на контрольному посту «Георгіївка» (Донецька обл.). Охоронці рубежу спільно з військовослужбовцями ЗСУ, які дислокуються неподалік, відкрили вогонь у відповідь. Після вивчення обставин нападу було встановлено, що вогонь вів загін терористів, які намагалися провести розвідку боем. Втраг та поранених серед особового складу немає.

14 Листопада

Серію обстрілів прикордонних позицій продовжили незаконні збройні формування в Луганській області. Нападники відкрили мінометний вогонь по одному із блокпостів поблизу н.п. Трьохізбенка. Вогонь вівся з н.п. Красний Лиман. Ніхто з військовослужбовців не постраждав.

Прикордонні наряди тричі фіксували польоти БПЛА поблизу н.п. Сартана (Донецька обл.).

О 10:00 неподалік н.п. Краматорськ під час перевірки пасажирів автобуса прикордонники виявили громадянина України, який, за наявною інформацією, причетний до діяльності незаконних збройних формувань. Затриманого передано співробітникам міліції.

15 Листопада

Триває переміщення та концентрація угруповань російських військ та бойовиків. Найбільшу активність російських найманців зафіксовано на донецькому, луганському та дебальцевському напрямках. Разом з тим ЗС РФ продовжують запускати БПЛА для ведення повітряної розвідки. Увечері один безпілотною виявлено над н.п. Сартана, ще один – над н.п. Ставки та Першокосянтинівка (ВПС «Червоний Чабан»).

У районі н.п. Суха Балка (Донецька обл.) під час огляду автобуса «Слов'янськ – Донецьк» за сидінням водія (громадянин України) прикордонники виявили запаковану коробку з назвою «Нова Пошта», у якій знайдено два пустих магазини з-під набоїв, ударно-спусковий механізм та запобіжник від зброї іноземного виробництва. А в контрольному пункті «Лисичанськ» (Луганська обл.) затримано двох громадян України, які, за базами даних МВС, причетні до сепаратизму.

16 Листопада

О 10:00 в донецькій області неподалік н.п. Костянтинівка прикордонний наряд, за інформацією СБУ, в районі одного із автомобільних мостів виявив пакунок, в якому був предмет схожий на шматок пластиду вагою близько 0,5 кг. Знахідку передано співробітникам МВС для експертизи.

17 Листопада

Відзначається незначне зменшення вогневого протистояння з незаконними збройними формуваннями та подальше перегруповання російських військ і бойовиків на окремих напрямках.

Об 11:15 на контрольному пункті «Лисичанськ» під час паспортного контролю прикордонники виявили громадянина України, причетного до сепаратистської діяльності. Затриманого передано співробітникам міліції в Луганській області.

18 листопада

О 16:10 в Донецькій області поблизу н.п. Рибинське, в лісосмузі, прикордонники виявили схованку з великою кількістю боєприпасів. Попередньо встановлено, що вона була обладнана незаконними збройними формуваннями для подальшого використання під час наступу чи забезпечення диверсійних розвідувальних груп. У ній знаходилися боєприпаси калібру 7,62 мм (1300 шт.), 5,45 мм (1400 шт.), гранати, запали, постріли до гранатомета тощо. Знахідку передано правоохоронним органам.

19 Листопада

Прикордонники відзначають загострення конфліктів між різними терористичними угрупованнями в районах, підконтрольних незаконним збройним формуванням. Так, у районі н.п. Саханка (Донецька обл.) відбулося збройне протистояння між бойовиками, після чого певна їхня кількість відійшла в напрямку н.п. Безіменне.

Також спостерігається збільшення чисельності угруповання найманців у районі н.п. Новоазовське Донецької області, а на блокпостах, підконтрольних терористам в Луганській області, інтенсивно проводяться опитування щодо наявності техніки, озброєння та особового складу ЗСУ поблизу н.п. Станично-Луганське.

20 Листопада

Терористи продовжують обстрілювати та атакувати позиції сил АТО на донецькому, дебальцевському напрямках та в районі Бахмутівської траси. Також триває перегрупування та нарощення сил найманців на мариупольському, донецькому та луганському напрямках.

Після нетривалої перерви противник відновив ведення системної повітряної розвідки у зоні розмежування та вздовж кордону України. Прикордонники зафіксували польоти дев'яти БПЛА на мариупольському та волноваському напрямках, а навпроти ділянки Сумського загону російські прикордонники здійснювали повітряне патрулювання вертольотом Мі-8. Крім того, навпроти ділянки відділу «Красна Талівка» відстежено політ двох літаків СУ-25 над територією РФ без перетинання кордону.

На одному з контрольних пунктів поблизу Краматорська в двох випадках виявлено та затримано трьох громадян України, які брали участь у діяльності незаконних збройних формувань. Чоловіків передано співробітникам МВС.

Поновилися обстріли української території з боку РФ. Артилерійський вогонь ведеться з території РФ на напрямку н.п. Манюцький (РФ) – н.п. Камішне (Україна) в районі одного із прикордонних постів Луганського загону,

21 Листопада

У районі н.п. Красна Талівка Луганської області зафіксовано політ над територією РФ вздовж кордону літака дальнього радіолокаційного виявлення, а поблизу н.п. Сартана – політ БПЛА на напрямку Маріуполь – Павлівка. Продовжуються обстріли української території з боку РФ. О 22:15 ворог завдав артилерійського удару по підрозділах ЗСУ України, що розташовані між н.п. Юганівка та Герасимівка. Відзначається перегрупування та нарощення сил незаконних збройних формувань та ЗС РФ, у тому числі з території Росії, на мариупольському, дебальцевському та луганському напрямках.

Вночі на одному з блокпостів поблизу н.п. Майорське прикордонники помітили наближення автомобіля. На світлові жести військово-службовців водій не реагував. Для зупинення зухвальця та недопущення можливого збройного нападу було здійснено попереджувальні постріли, після чого автомобіль розвернувся і на великій швидкості попрямував назад.

На контрольних постах та пунктах в Луганській і Донецькій областях прикордонники запобігли незаконному перевезенню м'ясних продуктів та пально-мастильних матеріалів. Загалом в шести вантажівках та мікроавтобусах, якими керували громадяни України, було виявлено 20 т сала та більше 80 т дизпалива і мастил. Належних документів водії не мали, тож всі вантажі відправлено на перевірку.

22 листопада

Вранці обстрілу із РСЗВ БМ-21 зазнав спільний блокпост поблизу н.п. Фацівка (Луганська обл.). Двічі зловмисники обстріляли з мінометів та підствольних гранатометів і стрілецької зброї контрольний пост в'їзду/виїзду «Трьох-

ізбенка» (Луганська обл.). Вогонь вівся з району н.п. Слово-Яносербськ та річки Сиверський Донець. Близько 03:00 відбувся обстріл з БМ-21 «Град» спільного зі ЗСУ блокпоста поблизу н.п. Щастя (Луганська обл.). Постраждалих серед українських вояків немає.

У пункті контролю «Лисичанськ» (Луганська обл.) під час перевірки прикор-

донники затримали громадянина України, який, імовірно, причетний до сепаратистської діяльності. Затриманого передано співробітникам МВС.

О 17:40 над пунктом контролю «Чаплінка» Херсонського загону зафіксовано два БПЛА, які рухалися з боку АРК до н.п. Першокостянтинівка, на висоті до 1 км. За п'ять хвилин обидва безпілотники повернулися в зворотному напрямку.

23 листопада

О 16:40 російські найманці обстріляли прикордонний наряд, який ніс службу на контрольному посту в районі н.п. Трьохізбенка. Вогонь вівся з мінометів. Постраждалих немає.

З 23:30 до 03:20 терористи періодично обстрілювали спільний блокпост поблизу н.п. Артемівськ. Нападники застосовували стрілецьку зброю. Військовослужбовці відкрили вогонь у відповідь і відбили напад противника. Ніхто з українських військових не постраждав.

Цього дня зафіксовано політ семи безпілотників поблизу н.п. Сартана, Благодатне, контрольного поста «Рибинське» та на ділянці відділу «Красна Талівка».

24 Листопада

Прикордонники та військовослужбовці ЗСУ зупинили просування диверсійно-розвідувальної групи противника.

О 04:40 неподалік одного з контрольних постів у районі н.п. Майорське за допомогою тепловізора було виявлено просування групи невідомих осіб, які вели спостереження за українськими військовими. З метою недопущення можливої атаки терористів українські вояки застосували вогнепальну зброю, після чого невідомі відступили. Однак ближче до полудня російські найманці повернулися і з 12:45 до 12:50 здійснили мінометний обстріл блокпоста. Постраждалих серед військовослужбовців немає.

Водночас о 12:45 терористи спробували обстріляти зі стрілецької зброї колону ЗСУ, яка рухалася через блокпост в районі н.п. Фащівка.

Прикордонники та військовослужбовці ЗСУ України відкрили вогонь у відповідь. Нападники зникли. Серед українських військових постраждалих немає. Продовжується ведення системної повітряної розвідки незаконними збройними формуваннями з використанням БПЛА. Загалом зафіксовано політ п'яти безпілотників поблизу н.п. Рибинське та над акваторією порту «Маріуполь».

На одному з контрольних пунктів поблизу н.п. Лисичанськ прикордонники зупинили двох громадян України на автомобілі «Газель», які перевозили меблі та техніку. Під час огляду автівки виявлено пакунок з грішми, який вони мали доставити у м. Северодонецьк. Для з'ясування всіх обставин громадян встановленим порядком передано співробітникам міліції.

25 листопада

Терористи обстріляли з підствольних гранатометів блокпост в районі н.п. Майорське. Прикордонники та військовослужбовці ЗСУ відкрили вогонь у відповідь і відбили атаку. Постраждалих немає. Також цього дня зафіксовано п'ять пострілів з БМ-21 «Град», які розірвалися на околиці н.п. Правдівка. Обстріл вівся з н.п. Ясинувата.

На ділянці ВПС «Станично-Луганське» на напрямку н.п. Маноцький (РФ) – н.п. Колесниківка (Україна) зафіксовано порушення повітряного простору України двома військовими реактивними літаками, які залетіли на територію України і повернулися у зворотному напрямку.

26 листопада

Прикордонники відділу «Станично-Луганське» знову зафіксували політ безпілотника на напрямку н.п. Єлань (РФ) – н.п. Камишне (Україна).

На контрольному пункті «Успенівка» зупинено вантаж-

ний автомобіль «Мерседес», яким керував наш співвітчизник. Чоловік перевозив 6500 лікеро-горілчаних виробів. Проте акцизна марка товару не відповідала встановленому зразку. Цей транспортний засіб з вантажем передано до податкової міліції. Попередня сума оцінки вилученого становить 585 тис. гривень.

Понад 38 т газоліну затримали прикордонники побли-

зу н.п. Благодатне. Підозру охоронців кордону викликало те, що під час розмови з водієм останній вказував адреси доставки вантажу, які не збігалися з адресами доставки в супровідних документах. Автомобіль з вантажем було затримано та передано для проведення подальших перевірок працівникам Державної фіскальної служби.

У ході спеціальної операції, проведеної оперативно-розшуковими підрозділами Держприкордонслужби, міжвідомчою групою у складі працівників Держприкордонслужби, СБУ та МВС, у помешканні громадянина України, який проживає у с. Мар'їнка, виявлено 7,5 кг наркотичної речовини рослинного походження. За даним фактом відкрито кримінальне провадження.

27 Листопада

У фокусі терористів залишається Станично-Луганське. Тут об 11.30 бойовики спробували підірвати автомобіль Держприкордонслужби «Кугуар», в якому прямував прикордонний наряд. Для цього ворог використав радіокерований заряд. Броневий автомобіль значних ушкоджень не зазнав, прикордонники не постраждали. Крім того, з 12:55 до 13:20 російські найманці здійснили артилерійський обстріл місцевості поблизу контрольного пункту «Станично-Луганське».

О 16:30 сепаратисти обстріляли контрольний пост «Трьохізбенка», на якому перебували прикордонники та військовослужбовці ЗСУ. Українські силовики відкрили вогонь у відповідь і відбили напад. Постраждалих серед військовослужбовців немає.

Прикордонний наряд відділу «Краматорськ» під час перевірки транспортних засобів виявив та затримав трьох осіб, можливо, причетних до участі в НЗФ. Ще одного виявили у рейсовому автобусі «Северодонецьк – Луганськ» на контрольному пункті «Лисичанськ». Затриманих у встановленому порядку передано співробітникам міліції. Також особу, яка причетна до діяльності незаконних збройних формувань, затримали прикордонники окремого відділу «Велика Новосілка».

Під час перевірки транспортних засобів поблизу н.п. Курахове у п'яти вантажівках прикордонники виявили понад 186,5 т вугілля. Ще в одному вантажному автомобілі виявлено 9 т лому міді та 4 т вживаних акумуляторів. Водії, громадянин України, жодних документів на товар не мали, тому їх разом із транспортними засобами передано співробітникам СБУ для подальшого з'ясування обставин правопорушення.

28 Листопада

НА ОДНОМУ З КОНТРОЛЬНИХ ПУНКТІВ В РАЙОНІ Н.П. ЛИСИЧАНСЬК ПРИКОРДОННИЙ НАРЯД У РЕЙСОВОМУ МІКРОАВТОБУСІ ВІЯВИВ ГРОМАДЯНИНА УКРАЇНИ, ЯКИЙ, ЗА ПОПЕРЕДНЬОЮ ІНФОРМАЦІЄЮ, ПРИЧЕТНИЙ ДО ДІЯЛЬНОСТІ НЕЗАКОННИХ ЗБРОЙНИХ ФОРМУВАНЬ. ЗАТРИМАНОГО ПЕРЕДАНО СПІВРОБІТНИКАМ МІЛІЦІЇ.

29 Листопада

У пункті контролю «Велика Новосілка», що неподалік н.п. Верхньоторецьке (Донецька обл.), прикордонний наряд на виїзд з території, яку контролюють бойовики, зупинив для перевірки автомобіль «ВАЗ» без номерних знаків. В автомобілі було двоє громадян України, які, ймовірно, причетні до протиправної діяльності. Під час подальшої перевірки в одного з них виявлено посвідчення бійця так званої ДНР, а в автомобілі знайдено одну АК-74 та чотири споряджені магазини (120 набоїв калібру 5,45). Затриманих передано співробітникам СБУ.

На контрольному посту «Курахове» прикордонники виявили 20 т тютюну, що перевозився без відповідних супровідних документів. А на контрольному посту «Георгіївка» зупинили вантажівку, що перевозила 61,5 т вугілля, та ще один автомобіль із більш ніж 2 т свинини. Причиною затримання також стала відсутність належних супровідних документів. Транспортні засоби з вантажем передано співробітникам СБУ.

30 Листопада

Російські прикордонники і митники в односторонньому порядку здійснили оформлення чергового так званого гуманітарного вантажу. З огляду на порушення вимог міжнародного та українського законодавства щодо переміщення товарів гуманітарної допомоги, а також те, що представники Міжнародного Комітету Червоного Хреста не брали участі у переміщенні вантажу, український зведений підрозділ здійснив лише візуальне спостереження за проходженням російського вантажу через державний кордон, без виконання покладених на нього контрольних функцій. Візуальний контроль здійснювали дві зведені прикордонно-митні групи в пунктах пропуску для автомобільного сполучення «Донецьк – Ізварине» та «Матвєєв Курган – Успенка» на території РФ.

З 08:10 до 09:10 через пункт пропуску «Матвєєв Курган» (РФ) прослідували 63 машини.

З 08:30 до 09:40 в пункті пропуску «Донецьк» (РФ) оформлено 43 транспортних засоби.

Неподалік контрольних пунктів «Курахове» та «Георгіївка» прикордонні наряди на відстані від 500 м до 1,5 км спостерігали розриви артилерійських снарядів. Обстріли здійснювалися з території, підконтрольної незаконним збройним формуванням. Постраждалих та поранених немає.

На напрямку Бердянськ – Азовське море, за вісім миль від порту «Бердянськ», зафіксовано проліт одного БПЛА.

На контрольному пункті в районі н.п. Суха Балка під час огляду одного із автомобілів, яким керував громадянин України, прикордонники виявили трьох громадян Росії без імміграційних карток. Чоловіків передано співробітникам МВС України.

2 ГРУДНЯ

Гелікоптер Мі-8 з символікою митної служби РФ порушив повітряний простір України в Сумській області. Об 11:20 прикордонний наряд помітив борт на напрямку н.п. Тьоткіно (РФ) – н.п. Бояро-Лежачі (Україна). Вертоліт залетів на територію України і згодом повернувся до РФ. Про цей факт охоронці кордону поінформували відповідні взаємодіючі органи та російську сторону.

В Ясинуватському районі Донецької області прикордонники у взаємодії зі співробітниками СБУ затримали громадянина України, який підозрюється в сприянні учасникам злочинних організацій та приховуванні їхньої злочинної діяльності. Прикордонники продовжують заходи з посилення контролю за переміщенням товарів і вантажів, у тому числі за тими, що прямують через контрольні пункти в'їзду/виїзду в зоні АТО. Так, на контрольному пункті «Курахове» о 13:20 у вантажному автомобілі «Рено» виявлено більше 20 т курячого м'яса без належно оформлених супровідних документів.

Крім того, на залізничній станції «Волноваха» оглянуто вантажний поїзд, що прибув із залізничної станції «Торез». У вагонах виявлено 2416 т вугілля, яке у подальшому мало бути направлено до фірм-отримувачів по території України. Вантаж затримали з метою перевірки законності його перевезення.

Трьох мінометних обстрілів з території, підконтрольної незаконним збройним формуванням, зазнали місця несення служби прикордонних нарядів.

4 ГРУДНЯ

З 15:45 до 16:20 незаконні збройні формування здійснили мінометний обстріл одного з українських блокпостів в районі н.п. Майорськ. Загалом вони зробили більше 30 пострілів. Вогонь вівся з околиці Горлівки. Серед українських військовослужбовців ніхто не постраждав.

Цього дня зафіксовано один ворожий БПЛА в районі Маріуполя.

На контрольному пункті «Курахове» у вантажному автомобілі «МАЗ» виявлено майже 14 т брухту міді. Жодних супровідних документів на вантаж водій не надав. Транспортний засіб передано співробітникам СБУ для подальшої перевірки. А на контрольному пункті «Лисичанськ» у багажнику автомобіля «Вольво», яким керував громадянин України, прикордонники виявили 500 г наркотичної речовини.

5 грудня

Трьох мінометних обстрілів з території, підконтрольної незаконним збройним формуванням, зазнали місця несення служби прикордонних нарядів. Стріляли з боку н.п. Красногорівка (Донецька обл.).

Близько 17:00 прикордонники зафіксували чотири артилерійські постріли в напрямі н.п. Волноваха. Обстріл здійснювався з території, підконтрольної бойовикам. Постраждалих немає.

На контрольному посту «Благодатне» (Донецька обл.) у громадянина України, який слідував автомобілем «Деу» з території, підконтрольної бойовикам, виявлено пістолет травматичної дії «Шмайсер» калібру 8 мм та набій до нього. Під час огляду автомобіля виявлено бейсбольну биту, газовий балончик «Терен» та «георгіївську» стрічку. Затримано-го передано співробітникам СБУ.

На залізничній станції «Волноваха» у вантажному поїзді, який слідував з території, підконтрольної представникам терористичної організації ДНР, виявлено вугілля загальною вагою 1336 т та навал лому чорного металу вагою 416 т. Вантаж затримано з метою перевірки законності його переміщення. **К**

3 грудня

О 15:00 в Луганській області неподалік державного кордону відбулося бойове зіткнення українських силовиків з російською диверсійно-розвідувальною групою. Прикордонники, співробітники СБУ, МВС та військовослужбовці ЗСУ саме проводили розвідувально-пошукові дії з метою виявлення диверсантів. Озброєну групу противника виявили на напрямку н.п. Колесниківка (Україна) – н.п. Маноцький (РФ). Одразу ж зав'язався бій. У ході вогневого протистояння українські військовики нанесли ураження ворогу й змусили його відступити.

Під час бою один військовослужбовець ЗСУ отримав поранення і для його евакуації прибув прикордонний наряд на бронеавтомобілі «Кугуар», який перебував у групі прикриття. Проте під час евакуації пораненого автомобіль підірвався на невідомому вибуховому пристрої й зазнав пошкодження. Зрештою броня врятувала життя прикордонникам та пораненому, які отримали незначні ушкодження.

Того ж таки 3 грудня терористи намагалися обстріляти з мінометів один із блокпостів поблизу н.п. Трьохізбенка, на якому несуть службу прикордонники спільно з військовослужбовцями ЗСУ. Міни розірвалися неподалік блокпоста. На щастя, постраждалих немає.

Упродовж доби прикордонники двічі фіксували польоти безпілотників. Один з них о 18:15 на напрямку Сартана – Волноваха на висоті до 1000 м. Ще один помітили на напрямку Рибинське – Бугас. Крім того, на залізничному вокзалі Маріуполя знайшли вибухівку. Прикордонний наряд спільно зі співробітниками МВС за допомогою службового собаки виявив на переносному сумку з двома тротиловими шашками (по 200 г кожна), чотирма детонаторами, однією ручною гранатою та, попередньо, пластидом.

ЗНАТИ! ВМІТИ! ВРЯТУВАТИ!

43

ХВИЛИНИ:

НОРМАТИВ НА ЖИТТЯ

З початку гібридної війни, що триває на сході нашої країни, прикордонники як були на передовій, так там і залишаються. Кількість жертв останнім часом дещо скоротилася, проте це не привід розслабитися, а час мобілізувати зусилля, аби запобігти подальшим потенційним втратам. А це можливо зробити, взявши на озброєння досвід інших країн. Процес поширення чогось новітнього, особливо у військовій сфері, в нашій країні вкрай бюрократизовано. Ініціативи є, проте поступ не такий, як того хотілося б. Чим можуть допомагають волонтери, наприклад, забезпечують наших військовиків ІФАК – індивідуальними наборами для надання першої допомоги. Проте таких аптечок на всіх, певна річ, не вистачає. Та півбіди оснастити, треба навчити користуватися окремими її елементами, й робити це так, щоб не зашкодити ні собі, ні товаришам. Де війна – там немає дрібниць. В умовах бойових дій знання можуть і повинні рятувати життя.

Парамедики - медикам

Сьогодні в зоні конфлікту працює чимало лікарів-добровольців. Навіть нещодавно у ЗМІ поширилася інформація, що на Донбас найближчим часом має відправитися і перший добровольчий медичний батальйон. Власне, це мобільний госпіталь – з величезним генератором, операційною, машиною швидкої допомоги. Обладнання можна розгорнути для роботи за 30 хвилин. Тридцять п'ять осіб пройшли спеціальні курси, які проводили натовські медики. В ідеалі повний медбатальйон має налічувати півтори сотні людей, та поки що в ньому лише 85. З них можна звести одну роту і в такому складі вже вирушати на схід. Для повноцінної роботи однієї медроты потрібно 12 млн гривень. Зібрати вдалося лише десяту частину. Попри це, мобільний госпіталь окремими загонами все ж збирався в зону АТО.

Однак в цілому, згідно з оцінками незалежних експертів, система надання медичної допомоги в умовах бойових дій в зоні проведення АТО не відповідає ключовим вимогам, застосовуваним у провідних арміях. Мобільні й польові шпиталі, більша частина обладнання яких застаріла, не витримують міжнародних стандартів. Евакуація поранених з поля бою пов'язана з великим ризиком, оперативна доставка у шпиталі ускладнена, а надання медичної допомоги інколи затягується до 12 годин замість необхідних 60 хвилин. Реалії гібридної війни такі, що Женевська конвенція «Про поліпшення долі поранених і хворих у діючих арміях» від 12.08.1949 р. не дотримується, а статус медика не гарантує імунітету в зоні воєнних дій.

Щоб кваліфікована медична допомога була максимально наближеною до війська, створено окремі медико-санітарні батальйони. Вперше медсанбат включено до організаційно-штатної структури

стрілецької дивізії РСЧА в 1935 році. Досвід його застосування в бойових умовах був отриманий під час подій на Халхін-Голі, поблизу озера Хасан, та в період Зимової війни.

Цікавим у цьому сенсі видається проект «Медсанбат», що був запущений, аби поліпшити стан справ з медичною допомогою на сході країни. Він покликаний знизити кількість людських втрат, а також випадків інвалідності й ампутацій в умовах воєнних дій та надзвичайних ситуацій. В рамках безоплатних тренінгів здійснюється підготовка військових медиків за системою НАТО та оснащення лікарів, які працюють на передовій або відправляються в зону АТО у складі бойових частин.

До проекту залучені кращі експерти та фахівці в галузі надання медичної допомоги в умовах воєнних дій, які мають досвід роботи в «гарячих точках». «Медсанбат» реалізується як приватна ініціатива фонду Віктора та Олени Пінчуків у співпраці з Міністерством оборони України, Світовим конгресом українців у рамках проекту «Захист патріотів» за сприяння благодійного фонду «Міжнародна асоціація підтримки України».

Курс побудований за принципом – мінімум теорії, максимум практики. Перший тренінг, на якому пройшли підготовку двісті лікарів і фельдшерів, відбувся у Києві. А нещодавно американські військові медики, щоб поділитися досвідом в рамках проекту «Медсанбат», об'їздили вісім міст на сході нашої країни. Протягом місяця повний чи скорочений курс

пройшли сімсот військових лікарів і фельдшерів. Тепер вони надають допомогу пораненим в зоні АТО.

Кожний другий з підготовлених «Медсанбатом» військових лікарів зможе отримати рюкзак-укладку для надання першої допомоги на полі бою, який відповідає всім натовським стандартам. За допомогою такого спорядження лікар швидко може зупинити сильну кровотечу, відновити дихання, поставити крапельницю, провести реанімаційні заходи, відновити баланс рідини в організмі та багато іншого.

Стосовно кроків з боку держави, варто відзначити, що до деяких вітчизняних медичних закладів планують повернути курс військової хірургії. Проте для відродження військово-польової хірургії, окрім навчання спеціалістів, потрібний цілий комплекс заходів. Треба розробити чіткий алгоритм надання допомоги, оснастити медиків спеціальним обладнанням, удосконалити способи евакуації постраждалих під час бойових дій, розробити цілу низку методичних документів. Все це потребує чимало часу і, відповідно, витрат.

За статистичними даними, смертність у вітчизняних шпиталях передової ланки, яка працює в зоні АТО, не перевищує показників натовських медичних закладів. Чому ж стільки трупів? Це ті люди, яким вчасно не надали допомогу. Поряд з тим, що на передовій бракує професійних медиків, устаткування для використання в польових умовах, відсутній і досвід професійного надання першої невідкладної допомоги. Жодна відомча інструкція не передбачає використання правильних сучасних засобів, і можна припустити, що багато поранених, яких можна було б врятувати, померли ще до того, як потрапили до лікарів. Вони загинули від крововтрати, больового шоку, від того, що їх вчасно не доставили.

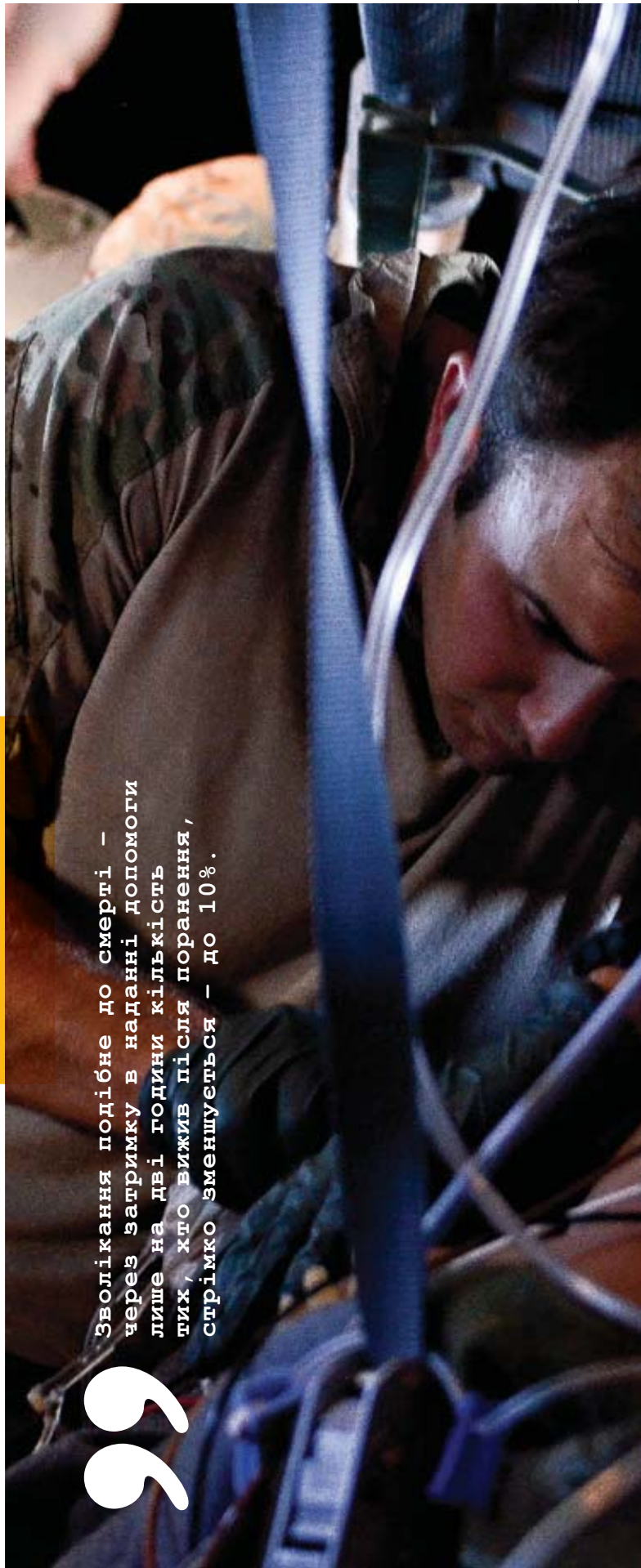
Ру сучасній військово-польовій медицині є ключове поняття, взяте із реаніматології – «золотий час» для надання допомоги пораненим на полі бою. Якщо протягом першої години після поранення буде надана повноцінна медична допомога, це врятує життя 90% потерпілих. Зволікання подібне до смерті – через затримку в наданні допомоги лише на дві години кількість тих, хто вижив після поранення, стрімко зменшується – до 10%.

Військово-медична служба ізраїльської армії по праву вважається однією із передових. Останнім часом вдосконалено систему порятунку поранених на полі бою, чим скорочено «золотий час» до 43 хвилин, що дає помітне зростання кількості врятованих життів.

Курси для нефахівців

Із загостренням ситуації в країні роботу відновили центри спеціальної підготовки із надання першої медичної допомоги та курси Червоного Хреста. Безкоштовно отримати базові знання, які можуть у критичній ситуації врятувати життя, нині під силу кожному. Типовий курс підготовки триває 12 годин у групах з 8–10 осіб з отриманням сертифіката встановленого зразка. Тут вчать, як оцінити стан потерпілого, обстежити на травми, провести серцево-легеневу реанімацію, зупинити кровотечу, евакуювати постраждалого та інших навичок, необхідних для порятунку життя.

Примітно, що безкоштовні курси для медичних волонтерів проводить і столична клініка «Борис». Директор клініки Михайло Радучький повідомив, що фахівці закладу мають досвід підготовки до проведення «Євро – 2012» в Україні, пройшли спеціальну підготовку в УЄФА і знають, як навчити надавати першу меддопомогу. В рамках програми – особливості транспортування поранених, а також основи невідкладної допомоги для поранених за різних обставин.

Зволікання подібне до смерті – через затримку в наданні допомоги лише на дві години кількість тих, хто вижив після поранення, стрімко зменшується – до 10%.

Курси для волонтерів – добра ініціатива. Однак на тлі українських реалій видається, що такі знання вкрай потрібні і для солдатів, і для лінійних підрозділів. Взагалі навчання військово-медичної підготовки людей у погонах потребує докорінного перегляду. І в цьому сенсі варто було б перейняти досвід фахівців, які спеціалізуються саме на порятунку не за «цивільних» обставин, а на полі бою. Сьогодні багато організацій пропонують тактичні курси. Багато в чому вони адаптовані. Скажімо, є клуби, що навчали порятунку альпіністів, а тепер перепрофілювалися ще й за іншими напрямками. З'явилися інструктори, які вчать тактиці дій та інших речей. І чим більше організацій, які надають дійсно потрібні знання, тим краще для людей. Та біда в тому, що насправді в нашій країні дуже мало сертифікованих інструкторів. Людина платить гроші і не знає, як її вчать. Добре навчили – залишились живою, погано – труп.

Тактична медицина

Тактична медицина поєднує основи тактики ведення бойових дій із наданням домедичної само- та взаємодопомоги солдатами й офіцерами. Цікаво, що навіть за Радянського Союзу на тактичній медицині ніхто не спеціалізувався. Вчили, як правильно накласти джгут, але ніхто не розповідав, як підповзти до пораненого, щоб самому не відстріляли голову. Часто санінструктором була молода дівчина на передовій з великою сумкою з червоним хрестом. Цей образ-штамп закарбувався ще з часів Великої Вітчизняної. Цікаво, що під час тієї ж війни в РСЧА жінки-санінструктори і санітарки становили ні багато ні мало 40%!

Парамедик – дослівно «навколомедик» – медична спеціальність, що з'явилася на Заході років двадцять тому. Її спеціалізацією є надання невідкладної долікарської допомоги потерпілим. Такі фахівці не є лікарями чи медсестрами, але вони спеціально навчені й натреновані виконувати різні невідкладні процедури. В Ізраїлі, США, країнах НАТО парамедики – справжні фахівці з травматичних випадків, з ними консультуються навіть досвідчені лікарі. У процесі надання допомоги вони не імпровізують, а діють точно за алгоритмами, розробленими для них практично на всі випадки життя. Ці алгоритми вони заучують напам'ять і здатні цитувати їх, як вірші.

Сьогодні на зміну санінструктору в передових арміях прийшов парамедик (вітчизняний санінструктор повинен мати медичну освіту) – такий же комбатант, така ж бойова одиниця, він обвішаний зброєю так само, як боєць. Єдине, що замість гранат до гранатомета у нього за спиною висить рюкзак з аптечкою, джгутами, шинами та іншим начинням.

Варто зауважити, що у словосполученні «тактична медицина» слово «медицина» не зовсім правильно застосовувати в цьому контексті, тому що це – надання долікарської допомоги на полі бою. І її принципи докорінно відрізняються від цивільної медицини. Чому? Тому що тактична медицина не призначена для того, щоб рятувати всіх. Це компроміс між виконанням бойового завдання і максимальним збереженням боєздатності підрозділу. Враховується такий важливий факт: місце і обставини, за яких надається допомога під час бойових дій, не такі, як у медичних закладах, чи в транспорті, чи деінде. Зазвичай після екстреного випадку в мирний час до потерпілого збігаються небайдужі, хтось викликає «швидку»... Чи припустима така поведінка під час бойових дій? Так, поранено товариша, так, йому боляче, так, тече кров. Якщо одразу кілька бійців кинуться на допомогу пораненому – що буде? Скільки ще буде поранених? Для збереження життів інших бійців вимоги тактичної медицини суперечать природному бажанню кинути все і бігти на допомогу. Тактична медицина передусім орієнтована на мінімізацію втрат і на оптимізацію виконання бойового завдання, а не порятунок всіх поранених. Поранення бійця – це проблема і медична, і тактична. Добре надана медична допомога у дусі цивільних стандартів у невідповідний час, в умовах бойових дій, шкодить і пораненому, й іншим бійцям.

Як свідчить практика, навіть людина, добре підготовлена в питаннях надання першої допомоги, може дезорієнтуватися, якщо поруч рвуться снаряди. Тактична медицина не лише бере до уваги екстремальні умови, за яких надається допомога, а й робить акцент на евакуації пораненого з-під вогню. Варто розуміти й те, що сучасні засоби екстреної допомоги потерпілому ще треба вміти використовувати, причому автоматично, в умовах стресу. Американці під це розробили протоколи тактичної медицини, за якими і навчають солдатів. Впровадження таких знань для кожного бійця у війську прогресивних держав дало результат – кількість загиблих від поранень, приміром, в армії тих же США сьогодні є найнижчою за всю історію. І тактична медицина тепер є обов'язковим предметом у підготовці багатьох світових військових формувань.

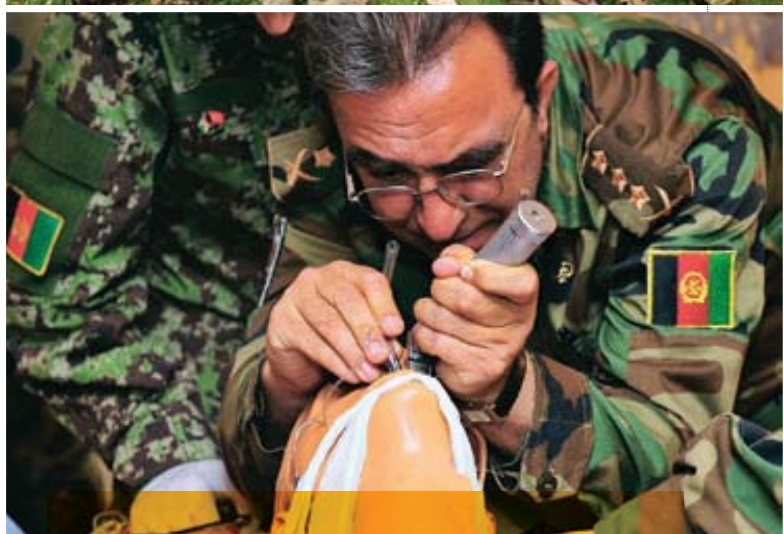
На Заході курс тактичної медицини стандартизовано у всіх країнах. Він сертифікований і в нього раз на два-три роки вносяться певні зміни, – відповідний інститут проводить оцінювання, додає нюанси. Для військовиків виділяється спеціальне обладнання. Базовий курс медичної допомоги НАТО для бійця триває три дні (для спецпідрозділів – п'ять днів), до того ж кожні шість місяців проводиться оновлюючий одноденний курс. Для стрілка-санітара він становить три тижні + оновлюючий триденний курс кожні півроку, для парамедика взводного рівня – 18 місяців навчання + оновлюючий тритижневий курс кожні півроку. Є стандартні курси: TCCC (Tactical Combat Casualty Care) для солдатів, PHTLS (Pre-Hospital Trauma Life Support) – для парамедиків і ATLS (Advanced Trauma Life Support), що включає в себе надання допомоги для всіх медиків, аж до госпітальних хірургів.

TCCC

Сьогодні у всьому світі TCCC стає стандартом надання допомоги в тактичному керуванні людськими втратами за бойових умов, за нещасних випадків та екстрених ситуацій. Саме спираючись на знання та досвід, отриманих під час численних бойових дій та ліквідації наслідків стихійних лих і катастроф, у яких брали участь країни Європи та США, розроблено згаданий курс. Його основною ідеєю є надання кваліфікованої допомоги якомога швидше та за будь-яких обставин.

Мета курсу – надати інформацію, навчити користуватися сучасними засобами першої долікарської допомоги згідно з протоколами тактичної медицини максимальну кількість людей, які за необхідності можуть правильно надати першу долікарську допомогу собі чи постраждалому, і як результат – врятувати життя. Курс навчає діяти в екстремальних ситуаціях, зупиняти кровотечі, здійснювати швидку евакуацію, навіть ведучи зустрічний вогонь.

Як правильно підповзти до пораненого, як організувати охорону того місця, де він перебуває, евакуацію із зони обстрілу, транспортува-

Сьогодні у всьому світі TCCC стає стандартом надання допомоги в тактичному керуванні людськими втратами в бойових умовах, за нещасних випадків та екстрених ситуацій.

НОВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ РЯТУЮТЬ ПОРАНЕНИХ

ти, надати допомогу у відносно безпечній зоні. Цих, а також багатьох інших нюансів навчає курс ТССС, що триває близько п'яти днів. До того ж, є ще тренінг з імітацією стрільби, вибухів, з виконанням підрозділом бойового завдання. Люди, які пройшли курс ТССС, усвідомлюють, що їхній багаж знань зайвим не буває і прагнуть вчитися далі.

Спасіння прикордонників – справа рук...

За рубезем тактичної медицині військові приділяють особливу увагу вже років зо двадцять, бо вона є виправданою тисячами врятованих життів. То чому ж ми досі так байдуже ставимосся до найціннішого? Скільки ще жертв та каліцтв треба, щоб прийшло усвідомлення необхідності взяти на озброєння таку практику знань? Часу зволікати та «винаходити свого велосипеда» у нас вже немає, бо триває війна. А далі випробувувати долю і поклатитися на те, що якимось воно буде – просто злочин. Треба ламати стереотипи. Не ховати голову в пісок, а вчитися й навчати, переймаючи кращий світовий досвід.

Тому впровадження курсів домедичної допомоги для прикордонників – нагальна справа. Кому як не нам потрібний такий досвід! Не менш важливий він і в цивільному житті. Правоохоронцям часто доводиться допомагати тим, кому раптово стало зле, виручати дітей та літніх людей, рознімати бійки, діставати рибалок та горе-плавців із води, повертати до життя обморожених нелегалів тощо. Очевидно, що нашому відомству варто серйозно розглядати введення тактичної медицини у підготовку всього персоналу, тим більше, що навчальні бази для опанування нею є. Проте спочатку треба підготувати своїх же інструкторів, які далі зможуть навчати інших невідкладної допомоги.

Вважається, що до 80% поранених гинуть через втрату крові. Раніше єдиним способом зупинення кровотечі було накладення традиційного гумового джгута. Закордонні військовики від них відмовилися: тепер в рюкзаку кожного солдата є турнікет, що являє собою 96-см нейлоновий рукав із джгутом усередині, забезпечений ручкою. Ручка є частиною пристрою, що складається із замків і липучок, використовуючи який солдат може сам собі зупинити кровотечу, навіть якщо він поранений в руку. Бійців навчають використовувати турнікет ще на курсі молодого бійця.

У випадках, коли його не можна застосувати, наприклад при високій ампутації або пораненні в живіт, наші закордонні військові колеги почали використовувати гемостатичні перев'язувальні засоби, які містять компоненти, що сприяють згортанню крові й призначені для зупинення зовнішньої кровотечі різної інтенсивності, у тому числі при пошкодженні крупних судин.

Можливо, в організації цих курсів, оснащенні обладнанням чи витратними матеріалами на перших порах нам могли б допомогти волонтери. Та в цій справі логічно підключити державний маховик. Щоб справа пішла на краще, окрім знань, персоналу потрібне, ще й у достатній кількості, спеціальне спорядження: набори для надання першої допомоги, фельдшерські комплекти. І тут треба також застосовувати виважений підхід. Варто купувати сертифіковані речі, щоб вони приносили користь, а не були непотрібом.

Три основних типи турнікетів

CAT – Combat-Application-Tourniquet – спеціальний джгут для зупинки кровотеч, що загрожують життю, який є найпоширенішим засобом для проведення оклюзії магістральних артерій. Особливість конструкції дозволяє використовувати турнікет однією рукою. Зручна липучка-фіксатор дає можливість накласти джгут на плече/стегно незалежно від обсягів м'язового масиву. Для зручності використання в умовах слабкої видимості початок застібки виділено яскраво-червоним кольором. Універсальна закрутка дає змогу без зайвого тиску зупинити кровотечу і, за необхідності, послабити компресію на даній ділянці. Скоби-фіксатори дозволяють закріпити стрижень закрутки таким чином, щоб не допустити розслаблення джгута. Транспортний маячок білого кольору відіграє роль кріплення до скоб і є місцем фіксування часу накладення джгута. Джгут CAT є на озброєнні армії США і багатьох приватних військових компаній. Турнікет CAT рекомендований міжнародним комітетом TCCC для використання на полі бою.

SOFTT – Special Operation Force Tactical Tourniquet – Кровоспинний турнікет спецпідрозділів. Придатний для багаторазового застосування, а також дуже швидкого і винятково надійного кріплення. Завдяки використанню легких і високотехнологічних матеріалів його вага зменшена на 25%. Компонування виробу дозволяє швидко затягувати джгут без пропускання стропа через застібку, завдяки чому можна швидше й легше діяти в стресовій ситуації, не тривожити пошкоджену кінцівку, а також зменшується час зупинення крововтрат. Кожен джгут оснащений резинками для кріплення на спорядженні.

Багатоцільовий засіб для зупинення кровотеч SWAT (Stretch-Wrap-And-Tuck) являє собою одночасно джгут, якісний еластичний бинт, а також тиснучу пов'язку. Турнікет SWAT був розроблений для використання в польових умовах силами спеціального призначення. Він складається з широкої еластичної стрічки. Джгут SWAT розтягується і дозволяє завдяки своїй довжині перетиснути навіть великі масиви м'язової тканини, зокрема на стегні. На відміну від усіх інших джгутів і турнікетів, представлених на ринку, перевага засобу SWAT полягає в конструкції самої стрічки, ширина якої не завдає травм і пошкоджень м'язам, судинам і нервовим закінченням, як це відбувається при використанні класичних джгутів з вузькою шириною стрічки. Виробник турнікета SWAT позиціонує його як атравматичний засіб, і заявляє про допустимість використання засобу як артеріального джгута до двох годин без заподіяння травм і подальших ускладнень. Багатофункціональний засіб SWAT може бути використаний як тиснуча пов'язка або еластичний бинт, для зупинення венозних кровотеч, а також фіксації кінцівки потерпілого. Турнікет SWAT є простим, надійним і багатоцільовим засобом. Він схвалений Національною Асоціацією Тактичних Офіцерів США (NTOA).

Голова координаційної ради ВГО «Всеукраїнська рада реанімації та екстреної медичної допомоги» Денис СУРКОВ – один із перших сертифікованих інструкторів на теренах України. І хоча за фахом Денис є лікарем-анестезіологом, він вкладає свій особистий час у справу навчання військових. Цей чоловік пройшов організовану у Мюнхені Національною Асоціацією Технічного персоналу Невідкладної Допомоги (National Association of Emergency Medical Technicians) у тісній співпраці з Комітетом Травми Американської Колегії хірургів (Committee on Trauma of the American College of Surgeons) курс Tactical Combat Casualty Care» (TCCC). Онови і стандарти TCCC та інших тактичних програм із надання допомоги в особливих умовах, що відповідають законодавству України, він втілює в авторському курсі. Ми поцікавилися у Дениса його баченням розвитку руху із надання першої долікарської допомоги в Україні.

ВСІ СИЛОВИКИ – ТІЛЬКИ «ЗА»

Методичка-нагадувалка. Не плутати з інструкцією! Ефективна лише у комплексі з отриманими навичками, закріпленими на рівні м'язової пам'яті. Якщо до рук необізнаної людини потрапить, прирізом, еластичний бинт-турнікет, вона не знатиме, як його застосовувати. До таких речей інструкція не додається!

– Що, на Вашу думку, є правильною долікарською допомогою? Як вона має бути організована у воєнний час і скільки фахівців задіяно? Серед прикордонників – понад шістдесят загиблих. Скількох жертв можна було б уникнути, якби люди були навчені долікарської допомоги?

– По-перше, варто розрізняти передбачувані й невідворотні жертви. Приміром, у США розслідується кожен випадок загибелі солдата, з'ясовуються помилки планування операції, тактики, бойової підготовки та надання невідкладної допомоги. Передбачуваними є тільки 25% поранень. З них серед причин смерті: 60% – кровотеча, 33% – напружений пневмоторакс, 6% – порушення прохідності дихальних шляхів, 1% – решта. В АТО серед передбачуваних причин смерті 80% становили не зупинені кровотечі з кінцівок.

По-друге, особливості сучасної гібридної війни такі, що найчастіше на полі бою медики присутні не більш як в 10% випадків поранень солдатів. Оскільки від не зупиненої кровотечі боєць може загинути дуже швидко (не більше 2–3 хв., скажімо, при травматичній ампутації ноги на рівні стегна), то основна роль відводиться само- і взаємодопомозі. Тому варто говорити навіть не про долікарську, а про домедичну допомогу.

Долікарська включає в себе домедичну допомогу, рівень стрілка-санітара відділення (може коливатися від 10 до 20 осіб, залежно від роду військ) і рівень взводного медика (парамедик в класифікації НАТО). Для цього необхідно організувати програму навчання всіх солдатів, сержантів і офіцерів домедичної допомоги, стрільців-санітарів і медиків рівня взводу (у нас це фельдшер) – долікарської допомоги. На угруповання в 25 тисяч людей потрібно 50 інструкторів, які протягом півроку навчатимуть бійців. У цьому випадку можна знизити передбачувані втрати на 60–80%. Тобто із шістдесяти загиблих прикордонників не менше 12 осіб можна було б врятувати тільки завдяки організованій домедичній допомозі.

– За допомогою яких підручних засобів можна вчитися наданню першої медичної допомоги?

– Для надання домедичної допомоги на рівні зупинення масивної кровотечі не потрібно жодного додаткового обладнання, крім зразків турнікетів та перев'язувальних засобів. Для відпрацювання решти навичок необхідні спеціальні манекени.

– Наскільки необхідні розрекламовані препарати нового покоління, на зразок целокса?

– Целокс – це торгова марка. Діюча речовина – хітозан. Ще є гемостатичні бинти на основі коаліну. Виробників багато. Основна область застосування – зупинення артеріальної кровотечі з проблемних зон, де неможливо накласти турнікет: пах, пахви, основа шиї. Інших препаратів поки що на ринку немає. Важливо, що не можна користуватися порошковими формами, оскільки необхідно виконати саме туге тампонування рани бинтом, просоченим хітозаном або коаліном, які є активаторами системи згортання крові.

– Як Ви оцінюєте стан справ у нашій країні із навченістю долікарської допомоги саме серед військових? Чи доводилося Вам проводити курси для них?

– Думаю, реально навчено не більше 3–5% всіх силовиків за допомогою окремих волонтерських ініціатив. На авторських курсах навчав підрозділи ЗСУ, Нацгвардії, Спецбатальйон МВС і просто МВС, СБУ, батальйони тероборони. Всі силовики – тільки «за». Був і в зоні АТО, де проводив курси на базі спецназу на Краматорському аеродромі. До речі, на фотографіях кіборгів з Донецького аеропорту впізнав своїх учнів. Мабуть, чогось таки навчив...

– Які, на Вашу думку, можливі дієві способи швидкого впровадження досвіду долікарської допомоги у військових структурах?

– На рівні військових відомств мають бути запроваджені тактична та медико-тактична програми. Тренувальні бази доцільно розмістити у Львові, Києві та Дніпропетровську за принципом Захід – Центр – Схід. На базі навчальних центрів навчати інструкторів для підрозділів і бійців підрозділів високої щільності вогневого контакту (спецназ, розвідка), а також стрільців-санітарів і взводних медиків. Далі – за принципом «навчися сам і навчи всіх своїх товаришів».

А на державному рівні варто розробити військово-медичну доктрину, універсальну програму навчання тактичної медицини для всіх рівнів надання допомоги – єдину для силових підрозділів. Відповідно, єдиний набір індивідуальної аптечки, сумки стрілка-санітара і рюкзака взводного медика. Крім того, визначити засоби евакуації: вертоліт, всюдихід БТЛБ, «Тачанка». І найголовніше, виділити під все це бюджет, бо волонтери – не вічні. **К**

Підготувала ТЕТЯНА ФІЛІПЕНКО

Січень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
					1	2
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Лютий

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	

Березень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Квітень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30

Травень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Червень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
						1
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30	31					

Фото: Микола СОРЖИ

2015

Липень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
	1	2	3	4	5	
6	7	8	9	10	11	12
13	14	15	16	17	18	19
20	21	22	23	24	25	26
27	28	29	30	31		

Серпень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
					1	2
3	4	5	6	7	8	9
10	11	12	13	14	15	16
17	18	19	20	21	22	23
24	25	26	27	28	29	30
31						

Вересень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30				

Жовтень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
	1	2	3	4		
5	6	7	8	9	10	11
12	13	14	15	16	17	18
19	20	21	22	23	24	25
26	27	28	29	30	31	

Листопад

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
					1	
2	3	4	5	6	7	8
9	10	11	12	13	14	15
16	17	18	19	20	21	22
23	24	25	26	27	28	29
30						

Грудень

ПН	ВТ	СР	ЧТ	ПТ	СБ	НД
	1	2	3	4	5	6
7	8	9	10	11	12	13
14	15	16	17	18	19	20
21	22	23	24	25	26	27
28	29	30	31			

«СТАРТАП»

КАРТИНА НОВОГО ЖИТТЯ

- Намалюй мені своє майбутнє.
- Студія дизайну, творчість, сім'я...
  - А служба?
  - Комісують.
- А якби здоров'я дозволяло, повернувся б?
  - Ні...

Ми заходимо до одного із холів старого монументального корпусу санаторію «Конча Заспа». Він неспішно ступає попереду, спираючись на палицю, а я мимоволі відчуваю хвилювання, адже переді мною людина, якій не залишали жодних шансів на життя. Постріл із РПГ розірвався у діжці з водою, яка була від нього на відстані витягнутої руки. Осколки прорвали в ньому наскрізну діру. Це страшно навіть уявити, не кажучи вже про те, щоб залишатися більше години у свідомості в очікуванні «швидкої», а потім ще два тижні, ледве приходячи до тями у перервах між операціями, вірити, що все буде добре.

Лише за місяць до того у соцмережі з'явився цікавий малюнок – вояк міцно обіймає свою дівчину, ніби прощаючись з нею. Чому він тоді опублікував його? Може, щось відчував, чи то була просто хвилина натхнення серед напружених службових буднів... Так чи інакше, та наступний малюнок з'явився лише за півроку, і малюнок той увібрав у себе все життя до тої жакливої миті і початок нового, майже з чистого аркуша...

Луганськ – його рідне місто, де він часто гостював у своїх дідуся й бабусі. Тут у нього було багато друзів, тому коли мама вирішила повернутися сюди з Росії, він з радістю підтримав її рішення. Тим більше, що закінчив школу і треба було визначитися з майбутньою професією. Луганськ був для Юрія значно зручнішим, ніж російська глибинка, молодь якої дедалі частіше гуртувалася довкола гранчака.

Мріяв стати дизайнером. Вступив до коледжу, опанував графіку, але за фахом за професією якось не складалося. Щоб не втрачати часу, пішов на службу за контрактом, і вже через півроку підготовки у Навчальному центрі Держприкордонслужби молодший сержант Гладченко прибув для подальшого проходження служби на відділ «С» Луганського прикордонного загону.

Зі службою все було доволі просто. Він, як творча натура, навіть вбачав у ній певну романтику, час від часу переносячи свої враження на папір. Щоправда, послужити довелося недовго – за рік до Луганська прийшла війна, і він одним із перших потрапив до її «мясорубки». Майже всі місцеві силовики перейшли на бік сепаратистів, окрім прикордонників, які до останнього продовжували виконувати завдання з охорони державного кордону. Він був серед «зелених кашкетів» і в бою за Луганський прикордонний загін.

Тієї ночі, близько третьої, їх розбудили за командою «до бою». Швидко зайняли заздалегідь облаштовані позиції, і вже за кілька хвилин почалося – в будівлю, де розміщувався загін полетіли смертоносні кулі та гранати. Терористи вели вогонь з житлового масиву навпроти. Ворожі кулеметники прилаштувалися у вентиляційних отворах на горищах, отож зрозуміти, звідки свинцевий дощ, було складно, а відповідати вогнем у напрямку житлових будинків – практично неможливо.

Так минули перші шість годин бою. Юрій впевнено тримав свою позицію в автопарку, та все вирішив один постріл бойовиків із ручного протитанкового гранатомета... Чому не втратив свідомості і не помер одразу – сам дивується, адже больовий шок був серйозний. «Відключився» через годину і двадцять хвилин, коли вже приїхала «швидка». На виїзді машину перевіряли сепаратисти. Заглянувши до реанімобіля, один з них похитав головою, кинувши зневажливо: «Ну, этот – не жилец...» Шкода, що він не чув тих слів, бо знайшов би що відповісти...

Тринадцять наступних днів – боротьба за життя. Луганські медики, попри свої політичні погляди та переконання, не порушили клятву Гіппократа. Скільки за цей час було операцій, Юрій не пам'ятає, адже в перерві між ними він навіть не встигав прийти до тями. А ще увесь цей час поруч з ним була його мама.

За два тижні місцеві хірурги вичерпали увесь арсенал своїх знань і медичних засобів, якими могли допомогти юнакові, тож далі його треба було перевозити до Києва. Центральний клінічний госпіталь ДПСУ прийняв естафету порятунку надтяжкого 300-го. Тут йому зробили ще кілька операцій. А далі справа була за меценатами, які оплатили лікування та реабілітацію охоронця кордону в Ізраїлі.

Хвилини нашої зустрічі поволі збігають. Юрію треба йти на процедури. А розмова наша – здебільшого про особливості лікування. Він неохоче говорить про службу, про долю своїх бойових побратимів, про загін, про досі рідний для нього Луганськ. Не хоче говорити не тому, що не має що сказати, а тому, що розуміє незворотність долі, яка сьогодні поставила перед ним значно важче завдання – навчитися жити заново. Він вчиться у всіх, з ким зустрічається кожного дня: в українських медиків, які врятували йому життя, в ізраїльських лікарів, які допомогли стати на ноги, у правозахисників, які допомогли відстояти право голосу на позачергових виборах до Верховної Ради України, у волонтерів, допомогу яких відчуває щодня, у своєї коханої, яка незмінно поруч з ним.

Реальність шокує, але щоразу робить його міцнішим. Коли привезли до лікувального центру в Ізраїлі, відкрили рани і просто пішли з палати, у нього, як розповідає сам Юрій, був шок сильніший, ніж від самого вибуху. Виявляється, так краще для загоювання ран та адаптації пораненого до умов навколишнього середовища. А ще тут практично не застосовували анестезію та антибіотики, а кожному новому препарату передував аналіз крові. Болючі пластичні операції – зовсім не те, що він собі уявляв, а коли на дев'ятий день перебування у клініці два дужих медбрати-араби просто зіпхнули його з ліжка, він мимоволі виявився. Щоправда, тамтешні фахівці мало переймаються емоційним станом пацієнта, а от як домагатися результату своєї роботи – знають напевне. Цей урок він також засвоїв. Зрештою, на українську землю в Борисполі Юрій Гладченко ступив уже своїми двома. Здається, в ту мить йому допомагала не так палиця, як тепло, щирість тих, хто зустрічав його на Батьківщині.

Лише за місяць до того у соцмережі з'явився цікавий малюнок — вояк міцно обіймає свою дівчину, ніби прощаючись з нею. Чому він тоді опублікував його? Може, щось відчував, чи то була просто хвилина натхнення серед напружених службових буднів...

Прогнозувати, як довго триватиме реабілітація, боєць не береться, адже це дуже складний процес, який потребує чимало часу і неймовірних зусиль. Та головне те, що він знову почав малювати і відправляти свої роботи на конкурси, будувати плани на майбутнє, а отже – жити. Юнак не шкодує, що свого часу пішов на службу, адже невідомо, як би склалася його доля за інших обставин. Навіть якщо зелений кашкет просто навчив цінувати найдорожче – одягати його було варто. А попереду – нове життя... К

ДМИТРО СЛИВНИЙ, ФОТО АВТОРА,
ГРАФІКА ЮРІЯ ГЛАДЧЕНКА

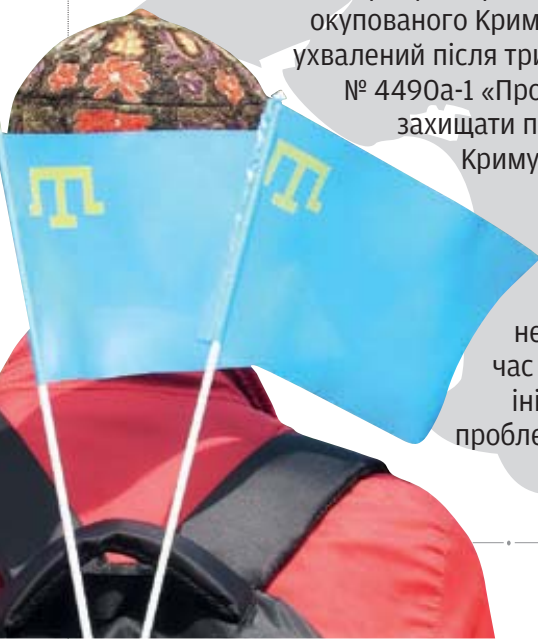

МУСТАФА ДЖЕМІЛЄВ:

«КРИМ ЗВІЛЬНИМО!»

Понад півроку в Україні поневіряються тисячі переселенців з охопленого війною Донбасу та окупованого Криму. Нормативна база щодо цих людей лише формується. Це, зокрема, ухвалений після тривалих обговорень і підписаний Президентом 19 листопада Закон України № 4490а-1 «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», покликаний захищати права і свободи не лише переселенців з Донецької, Луганської областей та Криму, а й з інших регіонів України, де можуть з'явитися причини для масового переміщення. Крім того, значний резонанс викликав Закон України від 27 вересня «Про створення вільної економічної зони «Крим» та про особливості здійснення економічної діяльності на тимчасово окупованій території», згідно з яким людей з кримською пропискою прирівнюють до нерезидентів, що значно обмежує їх у здійсненні банківських операцій. Під час зустрічі зі співвітчизниками переселенцями, влаштованої за громадської ініціативи «Крим SOS», свою позицію щодо цих законів, а також багатьох проблемних аспектів життя Криму висловив лідер кримськотатарського народу, всесвітньо відомий правозахисник Мустафа ДЖЕМІЛЄВ.

– Мустафа-ага, як Ви оцінюєте Закон про вільну економічну зону, що відносить кримчан до нерезидентів? Національний банк України заборонив відкривати рахунки. Навіть суд відхиляє заяву щодо цього питання?

– Це один із недоліків ухваленого Закону. Я неодноразово висловлював свою точку зору, проте Закон таки був прийнятий. Тепер залишається лише говорити про його скасування чи внесення поправок. Ми збираємо пакет претензій, і я подаватиму пропозиції Президенту, або ж у Верховній Раді ініціюватиму внесення поправок. Впевнений, цей порядок лобювали ті, хто має в цьому власні економічні інтереси.

– У Криму чиниться сильний тиск на місцеве населення шляхом інформаційної пропаганди з боку окупаційної влади. Чи є можливість протистояти цьому?

– Обговорюється ідея створення інформаційної служби, в першу чергу телеканалу, який би транслювався на Крим. Адже там людей просто зомбують. Вартість такого каналу досить висока, оскільки він буде без реклами, а, як відомо, телеканали живуть за рахунок коштів саме від неї. Наш канал буде

суто дотаційним. Президент погодився, що це проблема, яка потребує вирішення, і пообіцяв звернутися до одного з українських телеканалів з тим, щоб, за наявності у нас команди, ми могли годину-дві на добу транслювати свої програми на Крим. Над цим зараз триває робота.

– Чи має Меджліс програму захисту кримських татар та українських патріотів на окупованій території Криму?

– Якби й була така програма, я б про це не сказав, тому що наші співвітчизники – в окупації. Передусім ми вважаємо за необхідне створити інформаційну мережу. Премію «Солідарність», отриману мною у Варшаві,

“ Я знаю точно: Крим звільнимо. Адже якщо закрити очі на такий відвертий бандитизм у XXI столітті, то це стане прямим шляхом до глобальної катастрофи.

від якої залишилося близько 700 тис., а за вираженням допомоги родинам Небесної сотні – 500 тис., буде витрачено переважно на створення цієї мережі. Добре, що у нас є мережа Меджлісу кримськотатарського народу. Це 230 осіб по всьому Криму, але не всі вони журналісти. Тому будемо на платній основі залучати журналістів, юристів, закупувати необхідне технічне обладнання, щоб забезпечити інформаційне покриття всього півострова, аби його тема не сходила зі сторінок української та світової преси. А говорити є про що. І, звичайно ж, будемо прагнути, щоб представники міжнародних організацій частіше відвідували Крим.

– Прокоментуйте, будь ласка, Закон «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб», який нещодавно був підписаний Президентом.

– У цьому Законі багато недоліків, ми будемо його доопрацьовувати. Він досить

великий – на 14 сторінках. Якщо будуть конкретні зауваження, будемо їх вивчати.

– Однією з найгостріших проблем для переселенців є відсутність житла. Чи розглядалося питання його будівництва для кримських переселенців на материковій Україні?

– Як Уповноважений у справах кримських татар я обговорював з Президентом те, що, попри всі наші заклики, люди виїждять з окупованого Криму. За даними ООН, півострів залишили близько 20 тис. осіб, більше половини з них – кримські татари. Багато з них переїзять до західних та центральних регіонів, більше у Львівську, Вінницьку, Тернопільську області. А ми зацікавлені, щоб вони залишалися поблизу адміністративного кордону з Кримом, аби легше було повертатися на Батьківщину.

Також ми говорили про те, що для цього потрібно вирішити проблему житла для переселенців та інфраструктури, тобто дитячих садочків, шкіл. Звичайно, це великі кошти, та коли держава прийме відповідне рішення,

“ Я не можу говорити про всіх, але кримські татари точно не служитимуть у російській армії. А в разі відмови – кримінальне переслідування. Отже, люди змушені будуть залишати півострів. А ті, хто вступатиме до українського війська, звичайно ж, не залишать свої родини заручниками на окупованій території. Відтак слід очікувати нової хвилі переселенців. »

Ольга Скрипник, адвокаційний експерт проекту «Забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб» за підтримки Міжнародного фонду «Відродження»:

«Постанова НБУ № 699 на практиці призвела до дискримінації кримчан – їхні економічні права обмежуються. Ведення бізнесу як для юридичних осіб, так і для фізичних осіб-підприємців, оформлення грошових переказів, отримання кредиту, поповнення депозитного рахунку, обмін валют та інші банківські послуги стали обмеженими або забороненими для громадян України з «кримською пропискою». Правозахисні організації мають намір працювати спільно над вирішенням гострих проблем, серед яких і доступ кримчан до адміністративних прав та свобод».

нам легше буде залучати ресурси. Зокрема, на цю тему я говорив у Туреччині, також з Послом Саудівської Аравії. Вони не проти, але вважають, що це питання слід винести на засідання організації «Ісламська конференція». Я впевнений, знайдемо й інші джерела для будівництва містечок. На мою думку, це має бути не тимчасове житло, не якісь намети, а повноцінні помешкання, аби люди після звільнення окупованої території могли його продати і придбати щось відповідне в Криму.

– Є інформація, що Меджліс формує кримськотатарський батальйон...

– Насправді йдеться про те, що так чи інакше вихідці з Криму воюють, – у добровольчих батальйонах, Нацгвардії, інших підрозділах. За нашою інформацією, кримчан у всіх підрозділах близько 450 осіб. Нібито не так і багато, та, враховуючи, що кримські

татари становлять 0,6 відсотка населення України, а українських збройних сил не більше 50 тис., ми представлені у півтора рази більше пропорційно своїй чисельності. Очевидно, що присутність кримських татар у військах збільшуватиметься, адже в Криму зараз всім вручають повістки на службу до армії РФ. Я не можу говорити про всіх, але кримські татари точно не служитимуть у російській армії. А в разі відмови – кримінальне переслідування. Отже, люди змушені будуть залишати півострів. А ті, хто вступає до українського війська, звичайно ж, не залишають свої родини заручниками на окупованій території. Відтак слід очікувати нової хвилі переселенців.

Вікторія Савчук,
юрист громадської ініціативи «Крим SOS»:

«Незважаючи на прописані у відповідному наказі чіткі норми й алгоритм отримання довідки, на практиці ми стикаємося з тим, що отримати її кримчанам не так то й просто. І звичайно ж, не варто мати ілюзій з приводу того, що її наявність у внутрішньо переміщеної особи відіграватиме визначальну роль при зверненні до відповідної інстанції. Багато хто сприймає цю довідку просто як фіксацію місця тимчасового перебування для можливості отримувати кореспонденцію».

– Чимало кримчан мають проблеми через необхідність отримання посвідки на постійне проживання в Криму. Чи намагаєтесь Ви вирішити це питання?

– Я не знаю, скільки осіб офіційно відмовилися від російського громадянства і заявили про збереження українського. Зазначу лише, що заява про бажання зберегти українське громадянство складена у принизливій формі. По-перше, людина, яка відмовляється від російського громадянства, визнає, що Крим став частиною Російської Федерації і приєднався на підставі якоїсь угоди між Кримом і Росією. Тобто жодного слова про окупацію чи анексію немає. По-друге, зберігаючи українське громадянство, людина усвідомлює, що стає іноземцем на території Криму. Я не можу собі уявити нормального кримського татарина, який визнає, що він є іноземцем на своїй землі. Так само й українця. Якщо хтось і написав таку заяву, а це близько двох – трьох тисяч, то цього слід було очікувати. Тим більше, що російська влада ввела квоти на посвідку на тимчасове проживання. А зараз вони оголосять, що квота закінчилася... Крім того, це дуже непевний статус, адже з ним можна перебувати на території Криму лише півроку.

Нині близько 20 тис. громадян України залишили територію окупованого Криму, більше половини з них – кримські татари. Усього в Україні налічується понад 500 тис. переселенців.

– Як на Вашу думку, чи правильним є те, що Україна не фінансує вивезення зі східних регіонів людей, які не спроможні виїхати самостійно? Це інваліди, хворі...

– Вони повинні самостійно виїжджати, держава не може організувати індивідуальні рейди. Крім того, як можна перераховувати державні кошти на ці території, якщо немає жодних гарантій, що вони не потраплять до рук терористів? Отримати державні виплати, зокрема пенсії, можна лише на звільнених територіях. За тих, хто залишився на окупованих сепаратистами землях, відповідає РФ.

– Мастафа-ага, чи можете Ви спрогнозувати, коли Крим буде звільнено від окупантів?

– Це залежить від багатьох чинників – від дій Української держави, діяльності мешканців окупованих територій, ефективності санкцій, накладених на РФ. Дуже складно сказати, коли це відбудеться. Та немає сумнівів, що Крим буде звільнено. Досвідчені

політики розуміють: якщо у XXI столітті закрити очі на такий бандитизм, то це шлях до глобальної катастрофи. Звичайно, є побоювання, що Крим залишиться таким самим замороженим конфліктом, як Карабах, Придністров'я... Вважаю, треба посилювати санкції. Я говорив про це з Ангелою Меркель, і вона запевнила, що санкції не послабляться, доки окуповані території не будуть повністю звільнені. Звичайно, є країни, які, користуючись можливістю, заробляють на цьому, наприклад Китай, намагаючись дешевше купити газ у Росії чи поставити свою продукцію. Найбільш суттєвими є санкції США, Канади та ЄС. Якщо бюджет РФ бувався на підставі ціни на нафту 110 дол., то зараз вона становить близько 60 дол., тобто на кожному доларі вони втрачають мільярди. Якщо так триватиме й далі, то у Росії вистачить сил на півтора роки вдавати з себе «супердержаву». Та це не означає, що ми повинні просто чекати – допомагають тим, хто й сам собі допомагає. **К**

Підготувала ЛАРА МИРСЬКА

«МИ ЖИВІ!»

Ми, кримські татари, діємо, працюємо, маємо активно продовжувати свою діяльність на всіх напрямках. Якщо зупинимося, нам загрожуватиме забуття.

Людина живе, доки в ній живе душа. Для народу це його культура, традиції, мова й мистецтво. Культура кримських татар – це зворушливі мелодійні пісні, кам'яні будиночки з балконами та арками, затишні подвір'я з невеличкими фонтанчиками, вишукані мечеті, яскраві орнаменти на національному вбранні, а ще великі родини, де обожнюють дітей і поважають мудрість старших. Нині, коли кримських татар намагаються «стерти з лица землі», інстинкт самозбереження, набутий за роки поневірянь, допомагає їм виживати. Сьогодні культурне середовище кримськотатарської громади на півострові перебуває під постійним тиском нової влади. Страх і творчість – речі не сумісні. Однак і сховатися від оточуючої дійсності неможливо, адже саме культура, традиції допомагають усвідомлювати себе вільним народом. Заради збереження самобутніх кримськотатарських ремесел та унікальної колекції декоративно-прикладного мистецтва Крим залишив відомий художник-кераміст Рустем СКІБІН. І сьогодні своїми виставками та майстер-класами він заявляє про необхідність зберегти культурні надбання свого народу. Під час одного з таких заходів майстер дав інтерв'ю журналу «Кордон».

– Рустеме, Ваша сім'я була свого часу депортована, як і багато кримськотатарських родин. Ви приїхали до Криму ще в юності, а тепер змушені залишити свою Батьківщину. Чи означає це, що страх відселення вже закарбований на генетичному рівні?

– Я із багатонаціональної родини. Серед моїх предків є українці, німці, кримські татари. Трагічні події історії вплинули на всі покоління. Українців торкнувся Голодомор. Сім'я моєї бабусі з села Скібін, втікаючи від Голодомору, дійшла до Казахстану. Дідова родина – німці Поволжя, їх ще цариця Катерина переселяла з-під Маріуполя. Багато горя зазнав мій народ через вимушені переселення. Тому я, як художник, глибоко все це розумію і відчуваю. Саме через це, коли в Криму почалися активні дії, що передували анексії, я вирішив виїхати з Криму.

– Що стало останньою краплею, коли Ви зібрали речі й виїхали на материкову Україну?

– Практично я не працював як художник протягом усього періоду Майдану, слідував

за перебігом подій і намагався брати участь у мирних акціях. Відчувалося, що в країні відбуваються великі зміни. І коли у нас захопили Верховну Раду, ми почали вночі виходити на патрулювання своїх поселень. Було очевидно, що з боку держави жодної відповіді немає. Ось тоді я й вирішив вивезти свою колекцію витворів кримськотатарського декоративно-прикладного мистецтва на материкову частину України. І вже тут, у Києві, спілкуючись зі своїми друзями – організаторами громадської ініціативи «Крим SOS», я усвідомив, що люди, які змушені були залишити свої домівки, потребують допомоги.

ДОВІДКА «КОРДОНУ»

- Рустем Скібін народився в Самарканді (Узбекистан). У 1996 році закінчив Самаркандське училище мистецтв і повернувся до Криму. До 2000 року був головним художником заводу кераміки «Таврика» в Сімферополі.
- Майстер має свій стиль поліхромного розпису керамічних виробів, що несе в собі кращі риси традиційної культури кримських татар. Він досконало опанував метод побудови орнаментальних структур і створив серію унікальних тарілок з вишуканими каліграфічними композиціями. Його майстерня виготовляє керамічні світильники, фонтани, музичні інструменти, декоративні панно, популярні далеко за межами Криму.
- Рустем Скібін навчає молодь в Бахчисарайській дитячій керамічній студії «Чельмекчілер», бере участь у регіональних, всеукраїнських та міжнародних виставках.
- Член творчого об'єднання «Чатир-Даг». Кандидат у члени Національної спілки майстрів народного мистецтва України. Член Асоціації кримськотатарських художників.

Крім того, я зрозумів, що кримськотатарська культура майже не представлена в Україні, та й зрештою у цілому світі. На мою думку, має бути створена площа, з якої ми будемо заявляти про це, і я почав розвивати цю ідею. Упродовж кількох місяців працював волонтером, зокрема займався комунікаціями: приймали дзвінки з Криму, з усієї України, від людей, які хотіли виїхати з небезпечних районів, а також від громадян, які пропонували допомогу. Так ми створювали базу житла та сприяли розселенню земляків.

– Розкажіть про колекцію, яку ви привезли з Криму.

– Я збирав усе, що пов'язано з матеріальною культурою кримських татар, – і сучасні речі, і антикваріат. Зокрема, у мене невелика колекція антикварної кераміки. Частина представлена на виставці «Zincig. Ланки пам'яті» у Центрі Української Культури та Мистецтва. В експозиції – близько ста творів кримськотатарського декоративно-прикладного мистецтва: керамічні панно й настінні тарілки, килими, батик-панно, гончарний

посуд, розпис по склу, різьба по дереву, кавові столики, ювелірні вироби, срібна філігрань, вишивка шовком, золоте шиття, пластика малих форм, фігурки людей в народних костюмах та традиційні іграшки. Наступного року плануємо на основі цієї колекції організувати велику виставку. Можливо, в Музеї Івана Гончара, оскільки цей центр народної культури нас одразу підтримав і висловив готовність супроводжувати мою колекцію. Зараз ми працюємо над її каталогізацією. Я виступаю як збирач, колекціонер. Чимало речей не мають матеріальної цінності, проте в сенсі розуміння кримської культури, нашого побуту, традицій вони унікальні. Наприклад, серед експонатів є керамічні глечики, які збереглися в єдиному екземплярі – вони були атрибутовані, знайдено їх назву.

– На Вашу думку, в Криму неможливо зберегти такі речі при нинішній владі?

– Віковий досвід мого народу, якщо прослідкувати період з моменту першої анексії Криму, свідчить не на користь того, що зараз відбувається. Хочеться, звичайно, вірити в краще. Слава Богу, що немає активних воєнних дій, люди продовжують жити звичайним життям. Проте якщо ті утиски, які зараз спостерігаємо, будуть продовжуватися, зокрема йдеться про заборону використовувати латиницю у ЗМІ, про переписування історії, то невідомо, чим все закінчиться.

– Сьогодні багато говорять про тиск з боку російської влади на представників культури, інтелігенцію. Ви відчували це на собі?

– Як художник і як особистість я сформувався у вільному суспільстві, у вільній Україні. І зараз раптово зламати це в собі,

прийняти іншу реальність? Ні, не можу. Хоча маю друзів у Росії, багато виставок і проектів ми організовували спільно. Та тоді це були різні держави, відповідно у нас були інші взаємовідносини. Тепер я не можу продовжити цю діяльність, і молодь

Поки жива культура – живий і народ. Його культурна спадщина – це мова, культура, звичаї, релігія. Як ланки одного ланцюга, ці складові нерозривно пов'язані між собою.

так само ставиться до цього – творчі люди одноставно не приймають нові реалії.

– Свого часу Ви створили досить успішну творчу майстерню в Криму. Як вона існує тепер?

– Студія-майстерня «El-Cheber» – це, власне, мій дім, який я побудував в автентичному стилі кримськотатарської архітектури. Я там працював. Саме там була представлена виставка сучасного мистецтва. Це своєрідний простір, у якому я творив. Поки що там живуть мої родичі. Я підтримую зв'язок зі своїми учнями. Всі вони вже самостійні художники. Звичайно, є певні труднощі. Сподіваюся, буде простіше працювати з ними інтерактивно.

– Чи є у Вас можливість приїздити до Криму?

– Час від часу я там буваю. Звичайно, є проблеми при перетинанні кордону, та це й зрозуміло – прикордонники і митники перевіряють всіх на предмет ввезення зброї, заборонених речей, контрабанди. Особливо чоловіків призовного віку.

– А колекцію вдалося вивезти без проблем?

– Я вивозив з початку березня по квітень, тоді ще можна було вільно пересуватися, працювала пошта. Зараз неможливо щось перевозити чи отримувати, тим більше в такій значній кількості.

– Рустеме, Ви знаходитеся на материковій Україні вже вісім місяців. Що вдалося зробити за цей час? Наскільки мені відомо, Ви відкрили у Києві майстерню, Центр культури та ремесел «Тамга». Як працює ця ініціатива?

– Спочатку ми зустрілися з діячами культури України, зокрема у міністерстві культури з Євгеном Ніщуком. Говорили про необхідність створення центру кримськотатарської культури та ремесел. Згодом Кабінет Міністрів України прийняв рішення про створення у Києві Кримського дому, який стане політичним, громадським, інформаційним, культурним, освітнім та науковим центром для національних меншин і корінних народів Криму.

– Тобто Ваша ініціатива не була підтримана на державному рівні?

– Безпосередньо нас не підтримали. Ми своїми силами за власний кошт орендували офісне приміщення і почали працювати. Так виник Центр культури та ремесел «Тамга» на вулиці Глибочиць-

кій. Нам потрібен був такий осередок, адже є мої учні, котрі також переїхали до Києва. Нам потрібно десь зустрічатися, спілкуватися. Навіть такі елементарні речі, як Інтернет, принтер, ксерокс, десь мають знаходитися. Та перше, що ми зробили, – це провели низку протестних виставок, одна з них – «Zincir». Ініціювали також проведення лекцій. Зокрема, за сприяння Програми ім. Фулбрайта, яку спонсорував уряд США, що посідає чільне місце у системі міжнародної освіти. Перші чотири лекції ми провели спільно, тобто Земляцтво кримських татар, Центр культури та ремесел «Тамга» і Програма ім. Фулбрайта, за темою «Кримські татари». Подальші лекції ця організація проводить самостійно: виїзди до інших міст України, семінари, зустрічі, метою яких є обговорення проблем кримських татар.

Так, у Львові ми провели майстер-класи для молоді – знайомили з нашим ремеслом і культурою, з кримськими художниками. На кінець листопада була запланована поїздка до Вінниці – майстер-класи для дитячих художніх шкіл. Планується також зробити виставку-знайомство з кримськотатарською культурою, щоб налагодити зв'язок і взаєморозуміння між вінницькою громадою та кримськими татарами, котрі переселилися до Вінницької області. У січні сподіваємося побувати в Івано-Франківську, провести там Різдвяні свята і представити нашу культуру тамтешній громаді.

– Рустеме, Ви працюєте з керамікою вже багато років. Чому обрали саме цей матеріал? Чому не метал, не деревина, не тканина, а саме глина?

– Я завжди мріяв займатися склом, але це дуже технологічно складно і надто дорого. Тим більше в Узбекистані, де я народився і певний час жив. А ось в Криму

з'явилася можливість займатися керамікою, тут є своя глина. За фахом я художник, люблю малювати, не лише ліпити з глини. І так я поєднав ці два види творчості – образотворче мистецтво і гончарну справу, почавши виготовляти керамічні блюда з малюнками.

– Ви вчилися у відомого майстра Мамута Чурлу і частково перенесли візерунки народної вишивки на кераміку. Крім того, вивчали старовинний розпис кримських татар.

– Так, це була обов'язкова частина нашої роботи в Криму: збирання, вивчення, аналіз цих речей, адже раніше ніхто не займався такими дослідженнями. Все тривалий час було під забороною. Тим більше, що під час депортації були втрачені майже всі матеріальні зразки кримськотатарської культури. Одиночні таки вдавалося знайти, а це також велика робота. Адже треба було згадати, що десь у когось в сундуку є така річ, приїхати, поговорити з людьми. Багато хто не надає цьому значення, особливо молодь, якщо навіть у них є якась річ, яка вже віджила свій вік. На основі знайденого розробляли кримськотатарський стиль, орнаментацию. Причому різні її види – різьба на камені, чеканка... Та вишивка – це, звичайно, основне.

– Коли дивишся на орнамент чи картину на тарілці, здається, що тут виписана ціла історія... Кожний завиток про щось говорить. Чи правда, що кожне зображення, кожний елемент глибоко символічні?

– Обов'язково, бо це мова, спілкування, знаки, якими користувалися наші предки.

Ми збираємо їх, вивчаємо. Намагаємося засвоювати як художники і говорити вже сучасною мовою як майстри. Звичайно, вносимо нові символи й знаки. Це говорить про те, що ми живі, і культура наша жива. Спочатку робимо автентичну річ за всіма правилами і канонами, а потім пробуємо інтерпретувати, створюючи свої композиції. Якщо символ має певне значення, то, вписавши його в новий контекст, майстер оновлює його. Так він набуває сучасного смислу в контексті нової думки, так оживає і набуває нового значення, нового життя. Кримськотатарська культура увібрала в себе ознаки культур різних народів. Наші предки сповідували різні релігії, починаючи з тенгріанства і закінчуючи ісламом, і це наклало, звичайно, свій відбиток на культуру народу. Отже, певні знаки можуть містити в собі кілька значень, відповідно ми й прочитуємо ці символи.

– У Ваших роботах часто зустрічаються образи рослин і тварин. Розкажіть про значення цих знаків.

– Одна із головних програм орнаментальних композицій – продовження життя, народження дітей, створення міцної родини. Майже всі образи в орнаментах поділяються на сегменти, які означають множинність багатства. А багатство має трійсту суть – духо-

вну, матеріальну й фізичну. І кожний такий знак – побажання всіх благ. Так, зернята граната символізують багатство.

Образи тварин представлені алегорично – насправді це люди, їхні душі. Риба – також один зі знаків багатства, ікринки в

ній означають продовження життя. Три черепахи – більш сучасний образ. Черепаха у перекладі з татарської означає закрита, захищена.

Зазвичай кожна річ має свою історію. Скажімо, у мене є тарілка, де зображена мечеть, а в орнаменті повторюється напис «Аллах». Ця робота має цікаву історію. Моя дружина валяє вироби з вовни. І якось звался шматочок вовни, у якому іншим кольором випадко-

во сформувався такий образ. Ми його обшили по контуру, і з'явилася архітектура. Такий собі симбіоз ремесел. Потім я побачив в ній напис «Аллах» і склав у композицію. Це вже зікр – повторення імені Всевишнього, яке бере витoki з ісламської духовної практики. Кожний майстер інтерпретує символи по-своєму. Наприклад, моя студентка Асіє Мушурова в одній зі своїх робіт представила Крим як трикутник, чашу, а я в свою чергу створив композицію, де інтерпретував Крим як рибу, тобто півострів у формі риби, оточений водою.

– Художнику в сучасному світі досить складно стати успішним. Побут і комерція нерідко перешкоджають творчості й натхненню. А Ви, Рустеме, успішні саме у творчому житті, і Ваше мистецтво близьке людям. У чому секрет Вашого творчого успіху?

– Думаю, це комплекс чинників. Важливою є освіта, а ще розуміння сучасних тенденцій у мистецтві. Мені пощастило бути учнем Мому-та Чурлу, людини, яка гостро відчуває і розуміє специфіку справжнього сучасного мистецтва. Безумовно, не варто забувати про дотримання традиції, яка формувалася упродовж віків. Вона відпрацьована, відшліфована, не містить нічого зайвого, адаптована, і нам не треба звикати до неї, вона в крові кожного з нас. Усі ці чинники склалися в єдине ціле,

і так прийшов успіх. Тобто тримаючись свого коріння і розвиваючись, досягнеш успіху. Досвід наших попередників дуже багатий, нам треба лише правильно його зрозуміти і донести відповідно до нинішніх реалій. Колись у людей було зовсім інше світovidчуття. Наприклад, не було цих велетенських будинків. Помешкання людей були близькі до природи, до землі. А нинішній світ такий динамічний, інтерактивний, мінливий, автоматизований. Відповідно й мистецтво змінюється.

– А зараз у Вас є можливість займатися мистецтвом, чи громадська діяльність не залишає часу?

– Так, часу на творчість не вистачає, і я відчуваю, цю прогалину треба заповнювати. Я вже запланував вихід з творчої паузи, і навіть перші кроки зробив у цьому напрямку – готую виставку. Головна наша ідея – заявити: «Ми живі!» Ми, кримські татари, діємо, працюємо, маємо активно продовжувати свою діяльність на всіх напрямках. Якщо зупинимося, нам загрожуватиме забуття. Спілкуючись з іншими майстрами, я відчуваю, що психологічно їм дуже важко щось робити після такого потрясіння. Складно генерувати щось, адже творчість потребує енергії, більше того, позитивної енергії. Хтось може подолати цей стрес, і це підштовхуватиме до творчості. Але у багатьох руки опускаються...

– Попри погіршення ситуації в окупованому Криму, переселенці вірять, що повернуться на свою Батьківщину.

– Спроби є, але інструментів для повернення Криму немає. Те, через що пройшли кримські татари протягом 70 років у Радянському Союзі – національний рух, боротьба за право жити на своїй землі – багато чому навчило. Зараз все інакше, тому треба вивчати нові реалії, щоб налаштуватися по-іншому. Вісім місяців окупації – це лише початок. Ситуацію необхідно переосмислити, зрозуміти порядок дій, адже реалії зовсім інші. Проте впевненість у поверненні Криму є, потрібен лише час.

– Втішає, що у людей є переконаність у тому, що вони рано чи пізно повер-

нуться на свою землю. Вони вірили тоді і вірять сьогодні.

– Кримські татари – древній народ, народ зі своєю державністю та героїчною історією. З давніх часів вони були повноцінним партнером європейських країн, і про це не варто забувати. Більше того, наші матеріальні пам'ятки, створені на високому художньому рівні, свідчать про великий потенціал кримськотатарського народу.

Крим, який перебуває в стані окупації, намагається гідно триматися в умовах інформаційної й культурної блокади. Громада кримських татар потерпає від тиску московської влади, її всіляко намагаються відділити від України. Однак по обидва боки кордону люди вірять, що рано

Нещодавно відбулася презентація документально-короткометражного фільму «Крим всередині». Це історія кримськотатарського художника, змушеного залишити півострів після березневих подій 2014 року. Героєм фільму, покликаного привернути увагу світової громадськості до етнічної катастрофи кримських татар, став Рустем Скібін.

чи пізно Крим повернеться, а до того часу слід зберігати зв'язки, культурні надбання, намагатися не втратити древні артефакти і зразки, створені сучасними авторами – носіями національних традицій. Творча громада кримських переселенців проводить просвітницькі, культурологічні та духовні заходи, аби не втратити свою ідентичність, зберегти релігію, мову, звичаї. Та насамперед такі проекти стають майданчиком для спілкування кримчан з місцевими громадами, і це ще більше зближує українців і кримських татар, яких об'єднало спільне лихо. Такі зустрічі розвіюють туман недовіри і страху перед майбутнім, дарують віру в те, що адміністративний кордон між Україною і Кримом не розділить народи. Адже лише об'єднавшись ми переможемо. К

Бесіду вела Леся МЕДВЕДЕНКО

ІНШІ ...МИ!

ЯК ІНФОРМАЦІЙНІ ІМПЕРІЇ ПЕРЕМАГАЮТЬ ФІЗИЧНІ, А ВІРТУАЛЬНІ – ІНФОРМАЦІЙНІ

Фізичну зброю помітно одразу, інформаційну – через деякий час, віртуальна – взагалі не сприймається як така. Всі три види зброї мають одну мету, але «стріляють» у різні точки. Фізична зброя цілиться в тіло, інформаційна – в розум, віртуальна – в емоції. Та всі вони спрямовані на модифікацію поведінки у потрібний для створювача бік.

Історія і медіа багато в чому брати-близнюки. У військовій справі є одна закономірність: перемагає той полководець, який користується інструментарієм із арсеналу війни наступного покоління. Візьмемо «холодну» війну. Вона була якраз війною такого типу. СРСР виступав як представник індустріальної цивілізації. Все, що відносилось до неї, ми робили добре або дуже

інший рівень роботи з інформацією, тому й пропаганда у неї виходила іншою.

Хоча пропаганда є сьогодні не надто привабливим терміном, що виявляється і в небажанні її вивчати та викладати, все ж варто визнати, що вона просто «перефарбувалася» в сучасному суспільстві у нові форми. Пропаганда в СРСР та Німеччині добре працювала, бо була тотальною, коли альтер-

Світом керують люди, які використовують наявні ідеї для вирішення своїх проблем. Пропаганда як механізм віртуальної реальності створює те, що не може створити фізична реальність.

добре. Проте той світ, в якому ми живемо сьогодні, оточений безліччю об'єктів, які Радянський Союз не зумів відтворити. Це і комп'ютери, і мобільні телефони, і телевізори, які ми самі ж і виробляли, але за чужим лекалом, а сьогодні зовсім не вміємо. Все це інформаційна цивілізація, яка вийшла на

нативна точка зору не допускалася, а її носії каралися фізично. Нинішня пропаганда розійшлася по всьому спектру сучасних держав. Це реклама і паблік релейшнз у бізнесі, політтехнології в політиці, інформаційні й психологічні операції у військових. Всі ці види впливу є значно потужнішими, бо ді-

ють в рамках так само потужних конкурентних потоків. Сьогодні ми маємо пропаганду в квадраті і кубі, порівняно з довоєнним періодом. Просто вона, як змія, скинула свою «шкіру» і постала у новому вигляді.

Жак Еллюль побачив у США не лише вертикальну пропаганду, як і в нас, що йде зверху вниз, а й пропаганду горизонтальну, яка йде від оточуючого середовища. Коли Брежнєв вперше побачив супермаркет в Нью-Йорку, він вирішив, що це влаштували спеціально для нього. Коли Хрущов на виставці в Москві побачив американську кухню, це справило на нього таке ж незабутнє враження. А то були люди, здивувати яких значно складніше, ніж пересічну радянську людину, оскільки жили вони, звичайно ж, не так, як сучасні олігархи, та все ж краще від звичайних людей.

Віртуальну пропаганду Еллюль називав політичною, а горизонтальну – соціологічною. Виходить, що горизонтальна пропаганда замикається на символи, які мають чіткий фізичний вираз: західні авто, дім, холодильник, пральна машина для періоду «холодної» війни були такою самою зброєю, як і тексти. Всі вони в цьому випадку функціонують не як реальні об'єкти, а як об'єкти престижу всередині країни і «заздрощів» для інших. На певному етапі Радянський Союз почав відставати саме в цій сфері – «віртуальній пропаганді». Можливо, то було пов'язано з появою на наших екранах західного кіно, яке принесло не лише символи автомобіля чи дому, а й символ голлівудської красуні.

Дмитро Биков побачив точку неповернення, після якої, ймовірно, і почалося відставання в 60–70 роках. Він пише: *«Мы провалились очень глубоко. Если посмотреть на средний уровень советской культуры, советской науки, советской философской мысли 70-х годов, то всё-таки там были такие фигуры, как Ильенков, Мамлеев и «Южинский кружок». Александр Мень – тоже человек 70-х годов. И очень многие. Я как раз настаиваю на том, что 1960–1970-е годы были самым интересным временем в советской истории и самым обещающим. На доске стояла комбинация с неочевидными продолжениями. А потом эту комбинацию просто смахнули с доски – и жизнь колоссально упростилась. Иное дело, что для того, чтобы получить 60–70-е годы, надо было пройти и 30-е, и 40-е – довольно ужасные времена».*

Я сам, наприклад, вчився в університеті з 1966 по 1971 рік, і можу підтвердити існуюче тоді відчуття руху вперед. Необхідно було створити факультет кібернетики – в Києві зробили перший у країні факультет кібернетики. Не можна заперечувати й існування різних заборон. Мене самого двічі не пускали у Францію без пояснення причин.

Одного разу це був з'їзд казкарів, і Москва мене вписала туди, навіть не знаю понині, хто це зробив і чому. Та Київ не пустив. Можливо, тому що спочатку, за тими неписаними законами, треба було з'їздити в соцкраїну.

Мабуть, головною відмінністю інформаційної цивілізації слід визнати те, що вона, будучи на порядок складнішою, вже не бореться з альтернативними точками зору так, як це робить фізична цивілізація своїми методами, в основному фізичного порядку, серед яких можна назвати цензуру, арешт, табір, психлікарню. Все це можна вважати суто фізичним способом – обмежити можливості для циркуляції або людини, або тексту. До речі, негатив дії Росії ще й у тому, що вона повторює досвід фізичних заборон, у тому числі утримуючи від альтернативи і телеінформацію. При цьому підкреслю той парадоксальний факт, що цензура не завдила багатьом радянським письменникам, композиторам, режисерам, художникам у їхньому розвитку. Ймовірною відповіддю на це може бути не лише те, що у авторів заздалегідь була увімкнена самоцензура, а й те, що конфлікт з ідеологією не є для таких

творів центральним компонентом. У них достатньо і художньої цінності для визнання.

Віртуальна цивілізація переселяє своїх громадян в інший світ, де немає особливих меж фізичного порядку. І коли США закривають 85 відсотків європейського кіно своїми фільмами, то вони переселяють Європу в свій віртуальний світ. Я не знаю ста-

тистики відеоігор, та думаю, що вона десь близька до того ж показника. Віртуальна цивілізація починає заробляти на виробництві віртуального продукту. Наприклад, кіноіндустрія США приносить такі самі прибутки, як і автомобільна. А якщо є фінанси, то подібна сфера почне розвиватися і швидко, і якісно, підлаштовуючись максимально під потреби споживача. Прикладом такого швидкого розвитку стали соціальні мережі, де люди самі виробляють контент, а гроші за це отримують інші.

Недарма в США виникло поняття м'якої сили на противагу силі фізичній із фізичної цивілізації. Звичайно, вони також стріляють і воюють, але, по суті, проти тих, хто сам користується фізичними методами впливу. Як наслідок, виникає й інтерес до креативного класу, оскільки саме він зміщується на позиції головного виробника. Різноманітність і креативність як такі, що породжують інновації, він прив'язує до міст. Економічний успіх країн пов'язаний з людським капіталом, який вимірюється рівнем освіти.

Усі знають, що таке фізична зброя. Також всім зрозуміло, якою є інформаційна зброя.

Що ж таке віртуальна зброя? Ми бачимо, що всі три види зброї відрізняються за ступенем своєї помітності для об'єкта впливу. Фізичне помітно одразу, інформаційне – через деякий час, віртуальне – взагалі не сприймається як зброя. І з цієї ж причини результат впливу також поширюється по-різному. Фізичне – сьогодні, інформаційне – завтра,

а ось віртуальне – через роки, а може, й покоління. Можливо, варто звернути увагу на те, що навіть якщо всі три види зброї мають одну мету, вони все одно «стріляють» в різні точки. Фізична зброя цілиться в тіло, інформаційна – в розум, віртуальна – в емоції. Та всі вони спрямовані на модифікацію поведінки в потрібний для їх створювача бік.

Віртуальні війни можна визначити як захоплення віртуального простору. Є й протидія цьому захопленню: або шляхом створення власного конкурентного продукту, або шляхом заборони чужого. Україна, забороняючи російські телесеріали, пішла іншим шляхом. Віртуальна цивілізація форматує нашу поведінку м'якими методами. Наприклад, Джуліан Ассанж звинуватив у цьому... Гугл, сказав, що люди, які користуються ним, самі стають продуктом. І ось кілька висловлювань Ассанжа, що чітко фіксують точки, над якими ми розмірковуємо мало: «Ніхто також не розумів ядерної зброї спочатку, але, як і Інтернет, вона формує геополітику»; «Кожного разу, коли ви йдете на вечірку, фотографуєте і розміщуєте цю фотографію в Фейсбуці, ви чините, як шур. Ви працюєте агентом спецслужб»; «Порівняйте формулювання місії Гугла і Агентства національної безпеки. АНБ реально говорить: "Ми хочемо зібрати всю приватну інформацію, об'єднати її, зберігати, індексувати і використовувати". В той час Гугл говорить: "Ми хочемо зібрати всю приватну інформацію, об'єднати її, зберігати, сортувати і продавати ці профілі рекламодавцям". Вони дійсно повністю ідентичні».

Реальна і максимально повна інформація про нас необхідна бізнесу, спецслужбам

і, додам, політтехнологам, на цьому побудований сучасний метод виходу на окремого виборця. І тут варто звернути увагу на такий важливий момент – йдеться про вплив на своє власне населення. По суті, ми підійшли до ще однієї відмінності віртуальної війни від інформаційної – це різний ступінь участі в якості об'єкта свого населення. У фізичній війні стовідсотково об'єкт – протилежна сторона. Єдиним винятком є тоталітарні держави, які також знищують власних громадян у боротьбі з альтернативними думками, оскільки м'яких методів їм недостатньо – чи то через інтенсивність виконання поставлених завдань, чи то для спрощення проблем управління соціосистемою.

Виходить, якщо Захід також спрощував свого громадянина, досягаючи його однаковості, але роблячи це методами горизонтальної пропаганди, то Радянський Союз, не маючи можливості впливати горизонтально,

І тоді заспівувачів перебудови позначили терміном «солов'ї перебудови».

Другий приклад, уже сучасний – «Крым наш», «Русский мир» і «Новоросси́я». Адже, по суті, за всіма цими віртуальними об'єктами пішла реальна фізична війна. І хоча не прямими, а опосередкованими гравцями були віртуальні «солов'ї», наприклад Олександр Проханов (співачи гнізда якого на ім'я «Завтра» були найбільш активні на Донбасі) та Олександр Дугін. Сам Олександр Дугін досить чітко описує свій власний досвід поширення ідей. В його випадку це виглядає так: *«издается книга в "Амфоре". Народу она безразлична, власти тоже. Ее покупает где-то триста-четыреста экспертов-аналитиков. Прочитанное они перерабатывают, причём не творчески. То есть, выбросив основное, добавляют своей ерунды. Потом эти триста-четыреста "источников" получают еще более ничего не сообража-*

Реальна і максимально повна інформація про нас необхідна бізнесу, спецслужбам і, додам, політтехнологам, на цьому побудований сучасний метод виходу на окремого виборця.

посиливав не лише віртуальну пропаганду, а й підключав суто фізичний апарат репресій, який був взятий із попередньої фізичної цивілізації. В цілому ми тоді повинні говорити не про віртуальну зброю, а про віртуальний вплив. Його метою, як правило, є зміна картини світу. Найбільш яскравим прикладом, через який ми всі пройшли, є перебудова.

ющие плагиаторы и перескажут в конечном итоге Путину. Может, в качестве анекдота, может, в качестве проектов подачи на гранты. В любом случае, содержимое моей книги обязательно дойдет до власти. Так что ковенное опыление через клиптократические лабиринты даст свой эффект. Это уже проверено на практике и это прекрасно дей-

стывает. Фактически, это единственное, что действует – потому что убеждать в чем-то бессмысленно, интеллектуальных предпочтений у власти попросту нет».

Це про книгу «Геополитика постмодерна», а про «Основы геополитики» він розповідає наступне: «Свой первый учебник по геополитике, который назывался “Основы геополитики”, я писал в закрытом, секретном режиме, работая в Академии Генштаба. Он был составлен из документов, передававшихся руководству страны и различным политическим деятелям. Никакого действия они тогда не возымели. Поэтому в качестве своеобразного шантажа, в ответ на бездействие властей я издал этот секретный учебник открытым тиражом, после чего игнорировать геополитику стало невозможно. Ни тем людям, которые занимались этим профессионально, ни близким к власти, вообще кому бы то ни было».

Та якщо б ми сказали, що ідеї правлять світом, це було б неправильно. Світом управляють люди, які використовують наявні ідеї для вирішення своїх проблем. Пропаганда як механізм віртуальної реальності створює те, що не може створити фізична реальність. З іншого боку, людина проживає багато інших життів за допомогою відеоігор, кіно, літератури, а ще наркотичних речовин. Тобто це якась принципова потреба побувати в чужій шкурі. Адже сьогодні і про туризм говорять як про варіант одержання іншого досвіду. Навіть зміна мови дає можливість по-іншому поглянути на світ і, що важливо, одержати інший результат уже в фізичному світі. Ось одна з таких пропозицій з приводу трансформації начебто нетрансформованого – мови: «Оказалось, что при определенных условиях речевой жанр “коммунальной ссоры” может стать не только основой диалога, но и основой того самого публичного языка, который позволит решать общие для всех горожан проблемы. Создание таких условий (т. е. структурных возможностей, которые позволили бы горожанам и администрации выработать публичный, общий язык) требует немногого: а) желания и готовности городских администраций экспериментировать с разными формами участия горожан в решении городских проблем и б) понимания, что этот язык должен быть где-то между языком официальных отчетов мэрии и языком коммунальной кухни или ЖЖ, когда «переходят на личности». Жанр ссоры может быть основой для появления публичного языка. Для этого нужен отказ от неумеренных эмоций и лексического накала. Столкновение различных интересов должно приобрести институционализированный характер. Публичный язык – это язык неконфликтного и быстрого прихода группы, обсуждающей проблему, к мнению о том, что можно эффективно сделать в связи с данной проблемой. Пока у нас такого языка, как правило, нет. Но это не значит, что его появление невозможно».

У цих міркуваннях є доля правди. Щодо заперечень які висувуються проти цього, можна відповісти так: не можна на ботаничній мові тичинок і маточок обговорювати, наприклад, як полагодити комп'ютер. І в цьому випадку ми знову говоримо про організацію контенту, а не про сам контент. Утримання уваги може будуватися на самому контенті, якщо його не буде ні в кого. Наприклад, передача радіо «Голос Америки» за часів СРСР могла розповісти те, чого не було в радянських газетах. Або такий приклад: журнал Advertising Age відзначив 50-річчя президентської реклами Ліндона Джонсона, яка з'явилася на світ 7 вересня 1964 року. Це реклама з дівчиною, яка відриває пелюстки, і закадровим голосом, який одночасно відраховує час, що залишився до запуску ракети. То була реклама проти Баррі Голдуотера, що отримала назву «Маргаритка», за імям квітки, пелюстки якої відриває дівчинка, яка, серед іншого звичайно, й принесла перемогу Джонсону. Цікаво, хоча за показ заплатили лише студії NBC, її прокрутили в своїх новинах студії ABC і CBS. Рекламу більше не

показували, що вже й не потрібно було робити, оскільки вся країна її одразу впізнала. Так принципово новий тип контенту заволодіває увагою цілої країни. А реклама тривала усього шістьдесят секунд.

Утримання уваги може також будуватися на тій чи іншій організації контенту, чим біль-

ше займається мистецтво. В цьому полягала і відмінність сюжету та фабули у російських формалістів, де фабулою був природний порядок подій, а сюжет відобразив порядок, обраний в художньому творі. Тобто сюжет покликаний більш серйозніше тримати увагу, ніж фабула. Віртуальний простір легше приймає чужі інтервенції, оскільки є більш багатомірним. Фізичний простір дозволяє в своїй точці лише один об'єкт, інформаційний – кінцеве число, а віртуальне – безкінечне число. Тому війни фізичного типу будуть кривавими – або ти, або я, а війни інформаційні обходяться без фізичних жертв.

Глобалізація штампує однакових людей по всьому світу. Її критикують за те, що це в основному вестернізація. І так, і ні. Адже є й орієнталізація, хоча, звичайно, не в таких значних обсягах суші. Найбільш яскравий приклад – суші. Могли ми собі коли-небудь уявити, що люди їдять сиру рибу, та ще й паличками? У віртуальну скарбничку всього людства Японія додала ще й сакуру та якудзу. Дореволюційна Росія, коли ще була Європою, також дала і Чайковського, і Толстого, і Чехова. Просто сьогодні треба виробляти конкурентний продукт під свою нішу. Ось Японія дала суші, створивши для них нішу, якої не було. І це збіглося із загальним прагненням отримати новий досвід, який у людей і асоціюється з поняттям життя.

Обсяги часу для знаходження людей у віртуальному світі постійно зростають. Так що можна говорити про їх поступове переселення зі світу фізичного у світ віртуальний. Вони не лише втрачають інтерес до реального світу, а й забувають слова, що відображають деталізацію цього світу. Пташкою для нового покоління сьогодні є лише курка і голуб, інші назви їм просто не відомі.

Віртуальні імперії діють м'якими методами, фізичні – жорсткими. В одному випадку – це війни в головах, в іншому – за трагічної участі людських тіл. **К**

ГЕОРГІЙ ПОЧЕПЦОВ

ДО ВИТОКІВ

Древній Київ у «Парку Київська Русь»

«Моя життєва місія – дати українцям ідеологію, що дозволяє бути кращим народом духовно, а тому й матеріально. Спираючись на нашу історичну базу, Древній Київ і Київську Русь, Україна зможе повернути собі колишню велич».

Автор та ідеолог,
князь Древнього Києва,
президент «Парку Київська Русь»
Володимир Володимирович
ЯНЧЕНКО

Багатьом з нас потрапляла на очі реклама із запрошенням відвідати Древній Київ у «Парку Київська Русь». Що це? Черговий культурно-розважальний комплекс на зразок Діснейленду? Місце, куди можна втекти від міського гамору на вихідні? Виявляється, не все так просто. Це починаєш розуміти, коли вперше потрапляєш сюди. Дух справжньої історії витає в повітрі. Він огортає тебе, як тільки входиш через в'їзні ворота і потрапляєш всередину стародавнього міста. За зовнішньою розважальністю криється серйозний науковий проект відтворення історії нашої держави. Про те, як зародилася ідея цього проекту і яка мета його створення, читачам журналу «Кордон» розповів його автор та ідеолог Володимир Янченко.

«К»: Володимире Володимировичу, як народилася ідея відтворення Древнього Києва і як Вам вдалося реалізувати такий грандіозний проект?

– Для мене і, я впевнений, для багатьох з нас є щось загадкове й сокровенне в короткому слові «Київ». Київ – сама історія. Тут, на дніпровських пагорбах, освячених апостолом Андрієм, був зведений київський акрополь, його Дитинець-Кремль. Тут сформувалася світова столиця, яка не поступається ні Афінам, ні Риму, названа «матір'ю міст руських». Тут склалося ядро східнослов'янської цивілізації, зародилася її культура і державність. Древній Київ став центром гравітації створення держав Східної Європи. У IX–X ст. Дитинець Києва займав десять гектарів землі, його населення становило близько двох тисяч осіб. При цьому він ефективно «керував» величезною державою Київська Русь, яка розкинулася від Балтійського до Чорного моря, від Карпат до

Волги. Створення цієї «державної галактики» стало можливим завдяки особливій силі гравітації духовної й матеріальної складових Древнього Києва. Пізніше з цієї галактики сформувалися Україна й інші держави Східної Європи. І тому, якщо ми хочемо зміцнювати й розвивати нашу державу – Україну, необхідно берегти гравітацію Київського Дитинця, як би фантастично це не виглядало.

Багато видатних архітектурних пам'яток Києва за іншої історичної долі були б окрасою світової культури. Чого варта одна лише Десятинна церква чи оборонні споруди Київського Дитинця – рови, вали і заборолі? Як хоча б частково відновити ці втрати? Ми зважилися, здавалося б, на божевільну ідею – створення культурної столиці східнослов'янських держав – Дитинця Києва – шляхом відтворення повномасштабного архітектурного образу стародавнього міста, щоб у такий спосіб не лише зберегти на століття реальний образ Древнього Києва, а й наблизитися до розгадки найбільшої таємниці людства – зародження земних цивілізацій.

Мені зараз пригадується фільм «Біле сонце пустелі», де Верещагін говорить прості, але сповнені глибинного сенсу слова: «Мне за державу обидно!» Так і мені стало прикро, що, маючи таку величну історію, такі великі плани на майбутнє, коли наш народ хоче бути самостійним, прагне цього, бореться за це, така елементарна річ, як історична база, якомусь забути. А це – якір, який утримує нас із вами на землі. Древній Київ – це початок нашої держави, тут починається наша Батьківщина. Якщо українці хочуть чесно, саме чесно, відповісти на запитання «хто ми? хто наші предки? з чого ми починалися?», то повинні заглибитися в тисячолітню давнину. Наші предки – київські князі, київський народ, держава Київська Русь – прародивник, праматір нинішньої держави Україна. Наші споконвічні землі – Київ, Чернігів, Переяслав-Хмельницький. «Іду на Русь» – означало йти до нас, в центр нинішньої України.

«К»: Скільки часу, на Вашу думку, триватиме реалізація проекту в повному обсязі?

– Ми намагаємося робити все максимально швидко. В історії це тривало сім століть, з V по XIII ст. будувалося місто, його дитинець перебудовувався сімсот років. Ми хочемо пройти цей шлях років за п'ятнадцять – двадцять. Проте прекрасне не повинно закінчуватися в якусь одну мить, воно мусить вічно розвивати і людей, і землю. Гармонія душі й тіла – це вічний розвиток. Я б сказав, «Парк Київська Русь» – проект на кілька століть. Підтримуючи його, ми підтримуємо нашу незалежність, автентичність української землі. Велич архітектури й духу Древнього Києва дає нам духовну силу. А людина з сильною душею непереможна.

«К»: Хто Вас підтримує і що додає сил для розвитку проекту?

– Все чудово, коли займаєшся улюбленою справою. А труднощі – як і в будь-якій роботі. Коли ставиш перед собою мету, завжди виникає потреба в команді. Велика справа потребує соратників. Мене підтримали близькі люди, я знайшов відгук серед людей, які займаються наукою, – археологів, істориків, реконструкторів. Вони дали мені право сказати собі: «Ти робиш правильну і потрібну справу!»

У людини рано чи пізно виникає питання – хто ти і що ти, для чого ти народився, хто твої предки? Звичайно, мало побудувати просто парк, мало просто збудувати місто, це має увійти в систему освіти, систему виховання. З народження дитини має бути ця атмосфера: іграшки, казки, книжечки, в яких головні герої – княгиня Ольга, Кий і Хорив... Діти можуть грати в богатирів, русичів, Іллю Муромця, Альошу Поповича.

Древній Київ – це початок нашої держави, тут починається наша Батьківщина.

Древній Київ у «Парку Київська Русь» – архітектура та дух великої епохи. Це унікальний проект з відтворення одного із найвідоміших і водночас найзагадковіших середньовічних міст Східної Європи – Стародавнього Києва V–XIII ст., столиці великої середньовічної держави Київська Русь – у розмірах його історичного центру, відомого як Дитинець Києва, або Град Володимира. Архітектурний образ відтворюється в повному обсязі, в масштабі 1:1, на основі знань сучасної науки. Також відтворюється атмосфера Київської Русі. Проект здійснюється в історично значущому, згаданому в літописах місці, яке максимально відповідає ландшафту Древнього Києва тисячолітньої давнини – в селі Копачів Обухівського району Київської області.

Колектив «Парку Київська Русь» разом з провідними фахівцями в галузі історії, архітектури, етнографії та культурології з різних країн на основі наукових знань створив Генеральний план будівництва Дитинця Києва V–XIII ст., який затверджено Національною академією наук України. Науковий керівник проекту – Гліб Юрійович Івакін, заступник директора Інституту археології Національної академії наук України. Проект отримав визнання і підтримується як національними, так і міжнародними організаціями, серед яких Парламентська Асамблея Ради Європи, Міжпарламентська Асамблея держав-учасниць СНД, Верховна Рада України, Міністерство культури України, Національна академія наук України, Київська міська державна адміністрація, Київська обласна державна адміністрація, наукові інститути, посольства іноземних держав в Україні та інші державні установи України, СНД та Європи.

Головна мета проекту – розширення уявлення людства про значення, роль і вплив Древнього Києва, Київської Русі, України та всієї Східної Європи на формування й розвиток цивілізації в минулому, сьогоденні та майбутньому. Він реалізується шляхом будівництва Київського Дитинця площею 10 гектарів. Споруджуються будівлі, що існували в межах кордонів Дитинця Києва V–XIII ст. Відвідувачі вже сьогодні можуть побачити контур Києва X ст., обнесений по периметру оборонними спорудами, загальна висота яких сягає 15 м.

Оборонний комплекс – шедевр середньовічної архітектури, який складається із: 9-метрового валу (загальна довжина – 1,5 км) і частково оборонного рову; єдиної в світі дерев'яної кріпосної стіни – Заборони, протяжність якої сьогодні становить 300 м; Михайлівських воріт Київського Дитинця висотою 21 м. Крім того, відтворено кращі зразки середньовічного містобуду-

вання: в'їзні ворота зі сторожовими вежами, мережа доріг Древнього Києва, садиби киян XI–XIII ст., торгові лавки київських ремісників, вежа-повалуша, княжий двір і трибуни, велика і мала арени, ярмарок майстрів, стан кочівників, пагорб Перуна, печера Нестора Літописця, посольські хорони.

У Парку діють експозиції облогової техніки, історичних костюмів та обладунків V–XIII ст., музичних інструментів, музею середньовічного суднобудування з унікальним експонатом – лодією «Князь Володимир» IX–XI ст. Гордістю його є перший живий музей коней історичних порід. Тут зібрано понад тридцять порід коней, чий предки були відомі тисячі років тому і відіграли вирішальну роль у розвитку конярства в світі.

Щороку в Парку проходять міжнародні культурно-історичні фестивалі та чемпіонати з давніх видів спорту. Це єдиний майданчик, де в достовірному історичному антуражі відтворюються масштабні середньовічні баталії, лицарські бої, проводяться видовищні чемпіонати з історичного бою, турніри піших і кінних лучників, демонструється обмундирування давньоруських воїнів і середньовічних лицарів, а ще відтворюється культура, побут й атмосфера Київської Русі.

«Парк Київська Русь» пропонує безліч розваг. Тут можна випробувати свою влучність у стрільбі з лука або метанні ножів, сокир і списів, власноруч викарбувати подарункову монету на княжому монетному дворі, прогулятися верхи на породистих конях та в елітних екіпажах, взяти участь у слов'янських іграх і забавах, відвідати майстер-класи народних умільців, а ще влаштувати колоритну фотосесію в історичних костюмах. Яскраві враження залишать оригінальні театралізовані вистави, виступи кінно-трюкового театру, а також концерти кращих музичних колективів, які виконують середньовічну та етнічну музику. Традиційною кульмінацією свят у Парку є насичена нічна програма з вогненними шоу, стрільбою з требуше палаючими ядрами, а також фантастичними феєрверками.

Сюди добре приїжджати сім'єю, компанією. Це не заповошений пилот музей, а живе місто, це інший світ. Тут ви отримаєте практичний історичний досвід – не лише знання, а й відчуття безпосередньої участі в заходах. Зможете «помацати історію» – почути скрип возів, шум бою, приміряти шолом і кольчугу, сісти в сідло бойового коня й вистрілити з лука, вловити запахи гончарної глини та дерев'яних будівель. На вас чекають власні історичні відкриття.

WWW.PARKKYIVRUS.COM

Для дівчаток – лялька Барбі у вигляді княгині Ольги – чому ні? Мають бути свої мультики. Це ціла система. Для цього є всі передумови. І наш проект – частинка цього величезного задуму.

«К»: Ви вже сформулювали свою життєву місію?

– Мені здається, що моя місія – не дати нікому можливості НЕ побудувати Древній Київ. Він має бути збудований, засяяти, як про нього говорили в давнину, своєю величчю і бути рівним з усіма великими історичними містами. Через реконструкцію Древнього Києва – створити архітектурно-духовний місток між минулим, сьогоднішнім і майбутнім. Хто розуміє закони утворення людських спільнот, той розуміє, що спільнота формується навколо якоїсь точки гравітації, точки тяжіння, і такою точкою для держав є історична точка відліку. Чим вона сильніша, чим знання про неї міцніші, тим більше вона впливає на людей і на свідомому, і на підсвідомому рівні. Створення цієї точки дозволить нам посилити наші можливості в економічному, політичному, духовному плані в кілька разів. Це колосальний стрибок у зміцненні єдності й можливостей нашого народу!

«К»: Чи доводилося Вам, при такому глибокому зануренні в історію, стикатися з якимись містичними, незрозумілими явищами?

– Я відповім так: скажу – було – не повірять, скажу – не було – буде неправда... Для мене історія – це мозаїка знань. При реконструкції Древнього Києва ми стикаємося із сотнями й тисячами людей з їхніми уявленнями, знаннями... Безумовно, коли ти в цьому живеш, у самого починає розвиватися уява, і ти іноді беш себе по руках – стоп-стоп! Ти ще десять днів тому казав, що цього не може бути, бо цього не може бути! Наприклад, деякі люди при зустрічі починали мені розповідати, що навколо нашого Парку літає НЛО. Я особисто його не бачив, але людей, абсолютно нормальних, які кажуть, що споглядали це на власні очі, – бачив. Я у житті – скептик, я – військовий радіоінженер. Хтось каже, що бачив тут дух Віщого Олега. Ну, не бачив, але відчував!..

Містика завжди була, є і буде, бо для людини містично все те, чого вона не розуміє. Скажімо так: я вірю, що є щось, чого людина не знає, якісь хвилі, поля, коливання повітря... А у нас бувають заходи, коли одночасно близько тисячі людей одягнені у середньовічні костюми – лицарі в обладунках, багатирі... Тобто, можливо, це справді був дух Віщого

Камінь Велеса, або Сила-камінь

До прийняття християнства слов'яни були язичниками, тобто вірили в багатьох богів. Серед них був Велес, названий в «Повісті временних літ» Волосом, – один із головних язичницьких богів східних слов'ян. Бог домашньої худоби і матеріального благополуччя. Капище з ідолом Велеса в давнину, ймовірно, розташовувалося на київському Подолі. Велес (Волос) допомагав господарству, перш за все скотарству. У Давній Русі худоба вважалася уособленням сили, родючості, багатства, а ще була важливим об'єктом торгівлі. Про заможність людини судили за кількістю худоби, якою вона володіла. Тому Волос був не лише богом скотарів, а й богом торгівлі та багатства. Велес-камінь має потужну силу, лежить тут, за переказами старожилів, споконвіку. Якщо підійти до каменя і задумати бажання, воно обов'язково здійсниться. Вважається, що до цього каменя на свято Івана Купала (24 червня – 7 липня за новим стилем) і на Петрів день (29 червня – 12 липня за новим стилем) приходили хворі, щоб зцілитися від різних недуг.

го Олега, а може якийсь «лицар» уночі пішов до вбиральні, а гості нашого Древнього

Києва гуляли і його побачили. У нас це можливо. Якщо надвечір і ваша думка не критично налаштована, то ви будь-яку постанку можете сприйняти за реальної війни Середньовіччя.

Буває, до нас приїжджають якісь політичні діячі інкогніто (я не вигадую!). Щоб знайти відповідь на запитання, чого чекати завтра або через півроку... У нас є камінь заповітний – камінь ВЕЛЕСА. Люди навіть у фейсбуці обурювалися, чому ми від громадськості це приховуємо. Людині це властиво – завжди хочеться знати, що чекає на нас завтра. Може, містика допомагає... Ми не руйнуємо цю віру, навпаки, напевно, сприяємо, поязак без казки, без віри у надприродне життя було б сірим.

«К»: Скільки людей залучено на орбіту Вашого проекту?

– Ядро – це кілька сотень людей, а до цього ядра мають відношення, напевно, кілька тисяч. Це архітектори, історики, дизайнери, модельєри, реконструктори, причому різних століть, спортсмени, аматори коней, любителі архітектури. Фактично ми будуємо місто. Я іноді жартую – ми будуємо державу Київська Русь тієї епохи... Повноцінне місто з його інфраструктурою. Працюємо з будівельниками, архітекторами, дизайнерами, допомагають музейники. Кожна людина на якомусь етапі з нами перетинається, уперше – з ділових питань, далі – вже як гість чи радник.

Одним із завдань нашого проекту є боротьба з самотністю. Хто б що не говорив, а головна проблема людства – самотність. Друзів багато не буває, все складніше знайти друзів по духу. Ми намагаємося бути місцем, де можна зустріти друзів – адекватних, порядних, веселих, з різнобічними інтересами. І тому багато хто притягується – бандуристи, бджоларі, народні умільці. Найрізноманітніша публіка. Таким, напевно, і був Древній Київ – багатограним, колоритним, слов'янським в основі

й багатонаціональним за суттю. Об'єднавав усіх. Щоб люди не просто жили, а ще й служили Києву, робили його величним.

У вихідні та святкові дні ми працюємо. В Парку створено кінно-піший трюковий театр. На всі свята у нас ексклюзивна програма за участю каскадерів, коней – спортивні заходи, історичний бій, кінно-лучний спорт та багато іншого видовищного й пізнавального, що дає можливість поринути в історію, зрозуміти, що відбувалося в далеку давнину, а водночас відпочити, отримати задоволення, розслабитися, знайти нових друзів, отримати заряд енергії й бадьорості. У нас сімейний відпочинок, багато цікавого для дітей – катання на кониках, стрільба з лука, майстер-класи, можливість сфотографуватися в історичних костюмах, взяти участь в іграх і багато ще такого, що здивує дитину, захопить її увагу. Склалися й свої унікальні традиції. Стало модним пропонувати руку й серце коханим у нашому Парку. Головна резиденція Діда Мороза вже багато років по праву розташовується в «Парку Київська Русь». Цього року нас відвідало близько 100 тис. людей – від дітей до бабусь і дідусів, а за кілька років нашої роботи це число, напевно, перевищило півмільйона.

«К»: Як держава ставиться до вашої роботи?

– Ми б хотіли, щоб нам сприяли, щоб була трибуна від держави, де ми могли б інформувати, долучати людей до відтворення нашого кореня – історичної бази, історичного фундаменту... Ось що нам потрібно. Отримали ми це? Ще ні. Отримаємо? Сподіваємося. Держава – це насаперед люди, в тому числі те, що відбувалося на Майдані. Це було для того, щоб наш народ мав найкраще культурне та матеріальне життєве середовище проживання. Для цього відбуваються зміни. Я щиро вірю, що це так. Хочу вірити, що розум – головна цінність, і наша держава повинна формувати любов до Батьківщини, любов до людей і любов до знань. Вона може надати рівний доступ всім українцям до цих знань, а ми, будучи народом зі своєю тисячолітньою історією, легко сприйmemo ці знання і самі вирішимо, що нам робити завтра. **К**

Бесіду вів СЕРГІЙ КОТЕЛЬНИКОВ

АСТРОЛОГИ ВІЙНИ ТА МИРУ

УРОКИ ВІД ПРОРОКІВ

*«Бог дає можливість дізнатися про майбутнє,
коли дозволяє його змінити»*

Тьєррі Коельйо

Люди завжди прагнули зазирнути в майбутнє. Під час воєнного лихоліття зацікавленість у пророцтвах зростає. Ось вже рік як українці живуть у постійному напруженні. Шквал далеко не простих і трагічних подій випробовує Україну на стійкість. В умовах війни, коли інформація сприймається скептично, а прагнення зрозуміти, коли перестануть гинути твої земляки, стає майже фізичною потребою. І суспільство задовольняє її, звертаючись до авторитетних (чи не дуже) астрологів, нумерологів та екстрасенсів. Пояснюється це тим, що багато прогнозів дійсно справджуються і є свого роду психотерапією, що знімає страхи й хвилювання. Ще на сторінках Старого Заповіту ми можемо знайти історію про Йосипа - першу людину, яка вміла тлумачити сни. Іудейський хлопчина був віщуном у самого єгипетського фараона! Сьогодні майже всі провідні політики світу мають власних провидців чи то окремі спеціальні структури по роботі з окультизмом. Пропонуємо згадати відомих ясновидців недалекого минулого, порівняти астрологічні прогнози країни-агресора з, власне, українськими та знайти відповідь на запитання, яке хвилює багатьох: коли і чим закінчиться російсько-українська війна?

Відринні карти

Сьогодні ми можемо спокійно говорити про ясновидців, які служили можновладцям, що їх було безліч, навіть наймогутніші і найвпливовіші політики світу не нехтували їхніми послугами. Втім, така «робота» була пов'язана з ризиком для життя: коли негативні передбачення збувалися, віщунів відправляли на ешафот чи багаття. Так вчинив Гітлер зі своїм астрологом Ериком Яном Ганнусеном, коли той став видавати не надто оптимістичні прогнози. У 1933–34 роках провісник мав великий успіх у містично налаштованого німецького народу, хоча сам був чистокровним євреєм. Він міг витягти таємну інформацію з будь-кого, читав думки, а ще у відповідний час вдало пророкував майбутнє. Для нацистів він був справжньою знахідкою, йому не було рівних. Єдиною людиною, яку Ерик Ян вважав конкурентом і навіть ненавидів, був Вольф Мессінг, до речі, також єврей. Він передрікав Гітлеру зламану шию, якщо той піде на схід. Дізнавшись про своє майбутнє, фюрер заочно засудив Мессінга до страти.

З того часу на Вольфа Мессінга розпочалося справжнє полювання. Завдяки надприродним здібностям – змушувати людей слухатися його, йому вдалося таки вибратися з Польщі до Радянського Союзу. Саме тут він отримав визнання, підтримку і захист влади. Після вдало пройдених випробувань, які Мессінгу влаштував Сталін, між вождем і провидцем встановилися особливі відносини. Диктатор постійно радився з ним про справи державного значення. Крім того, у 1941–43 роках на вимогу Сталіна Вольф Мессінг навчав прийомів гіпнозу агентів НКВС.

На території СРСР в 60-ті роки минулого століття, за часів правління Леоніда Брежнєва, пішла нова хвиля інтересу до астрології. Стверджують, що генсек дуже хотів знати, хто помре першим – він чи Мао Цзедун. Дізнавшись, що першим відійде в інший світ китайський диктатор, Брежнєв дуже зрадів. У числі інших «спокушених» – радянські партійні та державні діячі Юрій Андропов і Ми-

На території СРСР в 60-ті роки минулого століття, за часів правління Леоніда Брежнєва, пішла нова хвиля інтересу до астрології. Стверджують, що генсек дуже хотів знати, хто помре першим – він чи Мао Цзедун.

хайло Суслов, обидва регулярно замовляли особисті гороскопи.

Що стосується, так би мовити, демократичних часів Росії, то тут захопленість влади окультизмом також була явною. Першим у когорті «віруючих» стояв президент РФ

Борис Єльцин. Під час його правління доходило до того, що в ФСБ, МВС та інших відомчих структурах писалися офіційні рознарядки на залучення до роботи магів, цілителів та екстрасенсів. Існував навіть спе-

ціальний відділ психологічної безпеки, який захищав Кабінет міністрів і президента від паранормального впливу. Про це стало відомо зі слів колишнього офіцера КДБ Юрія Малініна в інтерв'ю російській службі Бі-Бі-Сі. За його словами, відділ був створений після того, як в одному із урядових кабінетів виявили підслуховуючий пристрій. Це був не мікрофон, а спрямована антена, яка чинила психологічний вплив на президента. На початку дев'яностих екстрасенсорні пристрої в Росії використовувалися під час передвиборчих компаній. У Малініна був документ, датований 16 грудня 95-го року – преїскурант на екстрасенсорні передвиборні послуги. На той час гарантія екстрасенсорної безпеки кандидата коштувала три тисячі доларів на місяць. А за те, щоб зачарувати населення невеликого міста і спонукати проголосувати за свою кандидатуру, треба було викласти дві тисячі. Найдешевша екстрасенсорна послуга – допомога кандидатам під час появи на публіці за сто п'ятдесят доларів на годину.

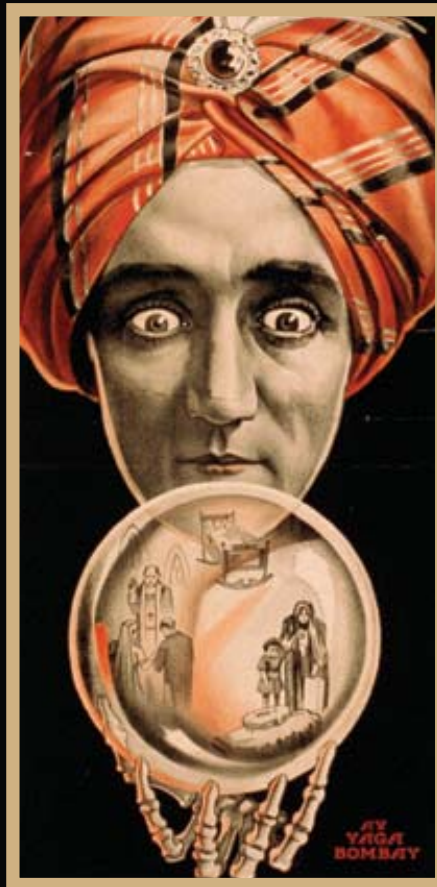
Відомо, що Росія в цьому плані не одиноким у своєму захопленні. Так, у NASA після катастрофи шаттла «Колумбія» звільнили штатного астролога. Тобто люди з надприродними здібностями працюють і там на посадових окладах. Особистого чаклуна мав і Саддам Хусейн. У Джорджа Буша в охороні, звісно, була не лише морська піхота. Рональд Рейган поблажливо ставився до астролога Джоана Куїглі і, незважаючи на свій президентський статус, цього ніколи не приховував. Проте Рейгану далеко до президента Гаїті Франсуа Дювальє, при якому працював величезний штат чаклунів вуду і охоронців-люджерів тонтон-макуті. Колишньому президенту Франції Жаку Шираку уроки чаклуна постійно викладала ясновидиця Елізабет Тейса, сенегальський чаклун Сіді Мансур і маг-віщун з Берега Слонової Кістки Мустафа Діабі. Як бачимо, психофізика – один із реально використовуваних інструментів у політиці.

Екстрасенсорика як наука набирає все більшого розвитку, в першу чергу, серед спецслужб та відповідних інститутів. Справжніх екстрасенсів – 19–20 в кожній країні. На перших позиціях у цьому напрямі нині перебувають Росія, Японія, Великобританія і США. Не відкривають завісу, та, ймовірно, також ведуть дослідження в цій галузі екстрасенсорики Франція і Китаю.

В Україні влада діє навпаки. Траплялися випадки, коли провидці з добрими намірами намагалися застерегти країну від можливої біди. Зверталися до Адміністрації Президента, посольств різних держав, громадських управлінь чи організацій, але скрізь їх сприймали скептично. У 2010 році на розгляд Верховній Раді пропонувався законопроект «Про внесення змін до деяких законодавчих актів» (щодо заборони діяльності екстрасенсів, знахарів, ворожок та надання послуг з передрікання майбутнього). Як йшлося у пояснювальній записці, відповідна робота здійснювалася безконтрольно, що призводило до масових зловживань у цій сфері, нанесення тяжких психічних травм суспільству та шахрайського виманювання грошей.

У відповідь провидці запевняють, що забороняти астрологію і ставити її на один шабель з магією не можна. Це, передусім, давня наука, що ґрунтується на математичних розрахунках, а професія астролога ще з 1995 року внесена до офіційного державного реєстру професій України. Єдиною можливістю публічно реалізувати свої здібності для українських провидців став телевізійний проект на телеканалі СТБ під назвою «Битва екстрасенсів». Він має величезні рейтинги серед усіх реаліті-шоу, а за плечима його знімальної групи чимала робота – 14 сезонів. І це ще не межа. Після перегляду шоу 15 відсотків телеглядачів зізналися, що почали вірити в екстрасенсів. А шість відсотків, навпаки, переконалися в тому, що дива не буває – тільки добре відпрацьовані фокуси. Іноді учасники проекту допомагають правоохоронним органам розкрити вбивство, шукають істину обставин правопорушення, але роблять це, коли справа у слідчих груп є закритою або цілком безнадійною. Насправді системної роботи між провидцями і спецслужбами відкрито не спостерігається.

Астрологи Кремля

На тотальну й всеосяжну інформаційну війну (точніше – на безсоромну і підлу пропаганду) Росія витрачає мільярди. Можновладцям нічого не заважає виділити з цих грошей два – три мільйони на матеріальне забезпечення «вдалих» прогнозів на майбутнє. Країна-агресор має на сьогодні цілий кремлівський штат астрологів, магів, екстрасенсів чи то нумерологів. Кожному з них відведено своє завдання. Всі ці люди з надприродними здібностями знаходяться під пильним наглядом спецслужб. Робота з Єльциним – вже минуле сторіччя. Тепер відповідні спеціалісти

набагато сильніші, вони можуть передбачити та скорегувати будь-які несприятливі обставини для влади. Тільки керівництво спецслужб не бажає цього визнати.

Панує думка, що окрім таємничої в/ч 10003 (підрозділ МО СРСР, створений для вивчення можливостей використання паранормальних явищ військовими і начебто ліквідований у 2003 році) в надрах Міноборони Росії створюється ще один надсекретний центр парапсихології та екстрасенсорики, який триматиме «під ковпаком» політичну еліту Росії.

У самих же росіян викликає серйозне занепокоєння той факт, що останніми роками з розвідки в політику поступово впроваджується маса спеціальних методик отримання потрібної інформації та управління суспільством.

Астрологічні «знахідки» Павла Глоби все міцніше прив'язуються до зірок, щоправда, в основному кремлівських. Минулого року він пророкував Україні неспрості, навіть катастрофічні часи. Щось там, на небесах, чи то Стрілець з Овном не поділили, чи Козеріг обох заколов, але, виявляється, до 2018 року на Україну чекає розпад...

Першими про це заговорила Партія регіонів десять років тому в парі з нинішнім «перемовником від Донбасу» Віктором Медведчуком. І ось гадай тепер – чи це Глоба у Медведчука списав з партійних конспектів, чи «православний» Медведчук всупереч канонам сплатив Глобі великий куш.

Ще Павло Глоба стурбований відсутністю в Україні державної системи та державної ідеології. Запевняє, що вже більше двох десятків років її немає. Хотілося б, звичайно, попросити пана астролога виразно викласти, наприклад, текст російської «державної ідеології». Тільки людської, а не тієї, що зараз процвітає у створених Росією «ЛНР» і «ДНР». Та немає: поки що – «Буки» і «Гради» говорять...

Ще один екстрасенс Сергій Шевцов-Ланг у нинішніх кровопролиттях звинувачує планету Уран, яка перебуває в агресивній стадії і виходити з неї поки що не збирається. Отже, на думку Шевцова-Ланга, війна в Україні триватиме до 2019 року. Молодий російський екстрасенс взагалі пророкує Україні у 2015-му повний Апокаліпсис, тому що вона кине «дружити» з «братньою» Росією.

Московська провидиця Фатіма Хадужева вважає агресію Росії щодо України не війною, а «дрібною родинною сваркою», нав'язаною США чи ЄС. У письменника і астролога з далекого Челябінська Григорія Кваші взагалі виникає питання з приводу України як повноцінної держави. Проте не виникає сумнівів щодо підпорядкування Росії Всесвіту!

– У Росії панує імперський цикл, якого в Україні ніколи не було. Історію українці намагаються скласти з чужих подій та героїв. Для них існує тільки завзятий теоретик націоналіз-

му Степан Бандера, вбивця Роман Шухевич та інші злодії, – говорить астролог. За його пророцтвами, конфлікт вже двох Україн (Схід і Захід) раніше 2017 року не вирішиться. А ще він запевняє, що в той час, коли на інші країни чекає світова глобальна криза, безробіття й знецінення долара, Росія опиниться у кращому положенні. Вона співпрацюватиме з Китаєм...

Здається, що коло цих ПРОГНОЗИСТІВ обмежується невеликою площею – стіною з червоної цегли, над якою підносяться вежі із зірками. До речі, мало кому відомо, що ці зірки і саркофаг ленінського мавзолею – зроблені на українському заводі «Автоскло» у місті Костянтинівка, де сьогодні орудують російські терористи.

Три заборони перемогти

Якими прогнозами на майбутнє користується Росія – зрозуміло. А що говорять нам провідні українські експерти з паранормальними здібностями, – спробуємо дізнатися. Чи запанує нарешті на українській землі спокій і благодать?

Астропсихолог з Харкова Лариса Гресь стверджує, що конфлікт на Донбасі – до весни 2015 року. Віщунка із Запоріжжя Наталія Разумовська пророчить, що майбутній рік буде для України дуже вдалим.

– Рік буде важкий у фінансовому плані. Злодійство, корупція на державному рівні ослабне, – говорить жінка. – Та в Україні з'явиться друг, тобто країна, якою керує чоловік – економічно забезпечений і авторитетний партнер. Він допоможе нам вирішити багато питань. Війна, кровопролиття, смерті – закінчаться. Карти говорять про мир. Але хвилювання на сході не вшухатимуть ще досить довго. А ще, за словами Разумовської, 2015 – рік новин. Щотисяч на нас чекають великі позитивні зміни.

Прогнози українських астрологів здебільшого стоять під спільним знаменником – у 2015-му військові дії на сході України триватимуть. Росія так і не визнає своєї участі

в кровопролитті на українській землі. Але в середині року все таємне стане явним. І, можливо, тоді російський народ стане союзником України і об'єднається для боротьби з демонічними силами. Астрологічний прогноз для України на 2015 рік показує дуже важкі часи, складно навіть припустити, що в такій ситуації можна розраховувати на перемогу. Та, на щастя, є три чинники, які вказують на її ймовірність.

Що б не чекало на нашу країну в майбутньому, Феофан Музика радить кожному українцю дотримуватися трьох його головних постулатів: чесно владарюй, будь справедливим, піклуйся про сім'ю.

По-перше, з осені 2015-го можлива перевага сил на боці української армії, вона може стати досить боєздатною. По-друге, бойовий дух українського народу може творити дива. І по-третє, в цьому році має відбутися чистка збройних сил, і на зміну кабінетним військовим прийде нова формація військовиків, загартована в боях, яка має імунітет проти корупції. Ця нова сила

згодом матиме велику вагу в політичному житті країни. У її надрах сформується успішні керівники міжнародного класу.

«Волинський нострадамус»

Нумеролог, математик-аналітик з Луцька Феофан Музика розповів про своє бачення щодо закінчення кровопролиття в Україні, а також про те, коли до нас прийдуть спокій і процвітання. Глибоко віруюча людина, Феофан Сергійович вираховує окремі події за допомогою відомих йому математичних формул, однак окремі доленосні для цілої країни знаки приходять до нього згори у видіннях. Він передбачив 29 липня аварію на шахті у

місті Суходільськ, що на Луганщині, 5 серпня – арешт экс-прем'єра Юлії Тимошенко та збройний конфлікт між Росією та Україною. Про найяскравіші свої видіння і розрахунки аналітик намагається попередити співвітчизників – каже, що в такий спосіб він може вкласти свою дешифру в благо рідної України.

– 28 лютого, як і всі українці, я почув, що російські війська захопили Крим. Цього дня мені надійшла інформація, що над Україною є

Матір Божу, Ісус Христос і Архістратиг Михаїл, які разом оберігають її. Хочу сказати, що Московський Кремль зараз воює не з Україною, він воює з трьома світилами, які постали над нашою державою. Свідомо називаю не Росію, а Московський Кремль. Він своїми діями почав розвалювати себе, а з України виходить темна енергія, – підкреслює цей момент провидець. – Навіть не тільки з України, а від усього людства. Кров буде ще проливатися, але світло переможе. З нами не тільки Крим залишиться, в майбутньому до нас приєднаються північні й східні брати. Вони прийдуть із жовто-блакитним прапором і своїми землями.

Усі крапки над «і» зрештою розставить історія, покаравши винних і нагородивши гідних. І що б не чекало на нашу країну в майбутньому, Феофан Музика радить кожному українцю дотримуватися трьох його головних постулатів: чесно владарюй, будь справедливим, піклуйся про сім'ю. Все це в будь-якому випадку зробить життя – і людей, і країни в цілому – кращим.

P.S.

Вірити чи не вірити передбаченням провидців – кожен вирішує сам. Відомо, що церква застерігає від звернень до екстрасенсів, ворожок, чаклунів та від читання гороскопів і пророцтв. Про майбутнє найкраще написано у вічній книзі – Біблії, проте описані в ній події стосуються всього людства і вірогідного його спасіння. Але ж багатьом вкрай необхідно знати відповідь бодай на одне запитання, і якнайшвидше... У цій дилемі найкращий варіант все ж с. Покладаючись на Божу волю, треба повірити в себе, у свій здоровий глузд і будувати незалежну, єдину, сильну й справедливую Україну. Не варто запитувати її про те, що вона зробила для тебе. Розпочни з себе, і перш ніж цікавитися у провидців, коли нарешті закінчиться війна, треба згадати, що ти зробив для того, аби зупинити це кровопролиття. К

Підготувала НАТАЛІЯ УСТЬЯНЦЕВА

КОРДОН

